

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi

Sayı: 65, Güz 2019, s. 227-262

Makalenin geliş ve kabul tarihleri: 22.07.2019 - 27.09.2019 (Araştırma Makalesi)

MİLLİ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ'NİN YAYIN ORGANI: BİRLİK GAZETESİ

Asil KAYA*

Fevzi ÇAKMAK**

ÖZ

Milli Türk Talebe Birliği tarafından çıkarılmakta olan Birlik gazetesi, 2 Temmuz 1933 tarihinde İstanbul'da yayın hayatına başladıktan sonra toplamda 14 sayı çıkarılmış ve 4 Ağustos 1934 tarihinde son sayısını yayınlamıştı. Gençlik arasında kalp, kafa ve inanış beraberliğini kuvvetlendirmek için çıkarılmakta olan Birlik gazetesi, özellikle milliyetçi söylemleri ile ön plana çıkmıştı. Zaman zaman milliyetçi söylemler hükümetin bile dikkatini çekmiş, hatta bazen hükümetle ters düşüldüğü olmuştur. Birlik gazetesinde milliyetçilik, dış politika, yabancı sermaye-şirketler, yabancı okullar, masonluk ile ülke içinde yaşanan gelişmelere yönelik kimi zaman sert söylemlerin yer aldığı yazılar kaleme alınmıştır. Bu çalışmamızda Birlik gazetesinin tüm nüshaları incelenmiştir. Yayımlanan yazılar üzerinden, gazetenin yayın siyaseti, konuları ele alış tarzı ve tepkileri ortaya konulmaya; MTTB'nin kamuoyuna sesini duyurmak için çıkardığı gazetenin etkisinin ne olduğuna cevap verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birlik Gazetesi, Gençlik, Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), Basın, Üniversite.

* Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, E-Posta: asilkaya@msn.com <https://orcid.org/0000-0003-2593-5622>

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, E-Posta: fevzi.cakmak@deu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-0030-400X>

THE MEDIA OUTLET OF THE NATIONAL TURKISH STUDENTS' UNION: "UNITY" NEWSPAPER

ABSTRACT

The "Unity" newspaper, published by the National Turkish Students Union (MTTB), started publication life in Istanbul on July 2, 1933 and till its last edition was printed out on August 4, 1934, the collection reached 14 issues in sum. Being published based on the mission of strengthening the sense of spiritual, ideological and doctrinal solidarity among the youth, the "Unity" was most particularly prominent for its nationalist discourse. Once in a while, their nationalist discourse drew the attention of the government, and sometimes it even caused contradiction. Several articles were written out in the "Unity", featuring the current issues in the country besides on many topics such as nationalism, foreign policies, foreign capital and corporations, foreign schools, and Freemasonry. Sometimes their tone was highly violent. Through this study, all editions of the "Unity" newspaper were reviewed. By means of the articles published, we sought to highlight the publication policies, style of addressing particular set of topics and their reactions besides clarifying the effect of the newspaper on how the ideas of the National Turkish Students Union (MTTB) were conveyed to the public.

Key Words: *The "Unity" Newspaper, Youth, National Turkish Students Union (MTTB), Press, University.*

Giriş

Kuruluş tarihi 14 Aralık 1916 olarak kabul edilen Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), I. Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Türkçü - Turancı politikalarının öğrenci kesimi içerisinde daha etkin bir şekilde yaygınlaştırılmasına hizmet etmiştir. I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun mağlubiyetiyle sonuçlanması üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetleri son bulurken, MTTB'nin etkinliği de yok olmaya başlamıştır. Ancak 1924 yılında İbrahim (Öktem), Tahsin Bekir (Balta) ve Nihat (Üçüncü) gibi isimlerin çalışmaları, Birliğin yeniden aktif hale gelmesini sağlamıştır. 1929 yılı MTTB için bir dönüm noktası olmuştur. Zira Tefik (İleri) Bey, o yıl başkan seçilmiş ve vakit kaybetmeden kendisini Birlik ile özdeşleştiren faaliyetlere girişmiştir. Özellikle Tefik Bey'in başkanlık görevini üstlendiği yıllar, MTTB'nin asıl sıçramasını gerçekleştirdiği dönemdir¹. Bununla birlikte Tefik Bey'in aşırı milliyetçi tavrı, MTTB'nin

¹ M. Çağatay Okutan, **Bozkurt'tan Kur'an'a Millî Türk Talebe Birliği (MTTB) 1916 - 1980**, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004, s. 24-25.

belirgin bir karakteri haline gelmiş ve Birlik, bu özelliğini 1936'ya değin korumuştur². 1933 yılındaki Vagon Li ve Razgrad Mezarlığı olayları ile gündeme gelen ve kapanma tehlikesi yaşayan MTTB, bu dönemdeki eylemleri nedeniyle zaman zaman hükümet ile karşı karşıya gelmiştir³.

22 Aralık 1933 tarihinde toplanan Milli Türk Talebe Birliği kongresinde, yönetim kurulunda değişiklikler yaşanmışsa da Birliğin çizgisinde bir değişim olmamıştır. 12 Ocak 1934'te ilk toplantısını yapan yeni yönetimin belirlemiş olduğu çalışma programı Birliğin çizgisinin aynı şekilde devam ettiğinin bir göstergesidir:

² Okutan, **a.g.e.**, s. 36.

³ 1933 yılında birkaç ay arayla yaşanan "Vagon Li" ile "Razgrad Mezarlığı" olayları, Milli Türk Talebe Birliği'nin Türklüğe yönelik gösterdikleri hassasiyeti ortaya koymaktadır. 21 Şubat 1933 tarihinde Vagon-Li adlı yataklı vagon şirketinin müdürlüğüne atanan M. Jannone'nun, telefonda konuşan şirket personeli Naci Bey'e "*Bu memur, böyle nece anırıp duruyor, Türkçe mi?*" diyerek tepki göstermesiyle başlayan olay, Jannone'nun, Naci Bey'e "*Burada resmi lisanının Fransızca olduğunu bilmiyor musunuz? Size kaç defa söylemeli? Size sopa ile mi hareket etmeli?*" diyerek bağırmasıyla büyümüştür. Naci Bey'in ise "*Ben Türk'üm! Memleketimde resmî lisan Türkçe'dir. Hatta siz bile Türkçe öğrenmelisiniz!*" cevabını vermiş ve bu cevabı nedeniyle önce 10 TL nakdî ceza, ardından 15 günlük hak mahrumiyeti ile karşı karşıya kalmıştır. Naci Bey'in, M. Jannone ile yaşadığı bu tartışma basına yansınca, kamuoyunda büyük bir tepki ortaya çıkmıştı. Şirket aleyhine yapılan kışkırtıcı ifadeler gençleri bir anda harekete geçirmiş ve "*Bu memlekette Türk ve Türkçe hâkimdir*" sözleriyle ellerindeki sopalarla şirket binasına saldırmışlardır. Gençlerin kepenkleri, camları ve levhaları kırdıkları sırada galeyana artmış ve içeriye giren gençler, "*Bu müessese bu resmin talikına layık değildir*" diyerek aldıkları Mustafa Kemal Paşa'nın resmini dışarıya çıkarmışlar ve Halkevi'ne götürmüşlerdir. Ülke gündemini bir süre daha meşgul eden bu olay, şirket müdürü Jannone'un görevden alınmasıyla sonuçlanmıştır. "*Vagon-Li Şirketinde Çirkin Bir Hadise*", **Cumhuriyet**, 24 Şubat 1933, s. 2.; "*Gençliğin Galeyanı!*", **Cumhuriyet**, 26 Şubat 1933, s. 1, 6. Ayrıntılı bilgi için bkz: Şaduman Halıcı, "Vagon Li Olayı: Türkçe'ye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, S 11 (2007), ss. 63-77. MTTB'nin iktidarla ters düştüğü ilk eylem olan Razgrad Mezarlığı olayı, Bulgaristan'da yer alan eski Türk mezarlarının Bulgar milliyetçiler tarafından yağmalandığı iddiası üzerine yaşanmıştır. Olaya tepki göstermek isteyen MTTB gençleri İstanbul'da miting yapmak istemiş, fakat valilik mitinge izin vermemiştir. Buna karşın Maçka'daki Bulgar Konsolosluğu önünde toplanan gençlere kolluk kuvvetleri müdahale etmiştir. Olaylar sırasında MTTB Başkanı Tevfik (İleri) Bey ve Genel Sekreter Şükrü Bey başta olmak üzere birçok gözaltı ve tutuklama olmuştu. Dış politikada Balkan Paketi görüşmelerinin devam ettiği bir döneme denk gelen olaylarda hükümet, Bulgaristan'la olası bir gerginlik yaşamak istemiyordu ve bu nedenle de gençlerin gösterdikleri tepkileri mümkün olduğunca izole etti. "*Razgrad Mahkemesi*", **Birlik**, S 8, 7 Şubat 1934, s. 11; "*Gençlerin Dünkü Heyecanlı Nümayişi*", **Vakit**, 21 Nisan 1933, s. 1.; "*Razgrad Hadisesi*", **Akşam**, 20 Nisan 1933, s. 2.; "*Mevkuf Talebe*", **Milliyet**, 23 Nisan 1933, s. 1; Necmeddin Sadık, "*Türk – Bulgar Münasebatı*", **Akşam**, 22 Nisan 1933, ss. 1 - 2.;

- 1 - Çanakkale'ye abide yaptırılması,
- 2 - Tramvay şirketi ile mücadele edilmesi,
- 3 - Öğrencilere pansiyon talebinin yinelenmesi,
- 4 - Namık Kemal günü düzenlenmesi ve heykel yaptırılması,
- 5 - Birlik gazetesinin imkan dahilinde daha sık ve düzenli çıkarılması,
- 6 - Teşkilatın ıslah edilmesi ve köycülük fikrine ağırlık verilmesi,
- 7 - Dış Türkler ile hars ilişkisini daha da güçlendirmek,
- 8 - Ahlak düşkünlükleriyle mücadele etmek,
- 9 - Seyahat ve eğlence araçlarının ucuzlaştırılması için girişimlerde bulunmak,
- 10 - Türkiye'deki yabancı öğrencileri gözetim altına almak,
- 11 - Çeşitli konularda müsamereler düzenleyerek bilinçlendirme çalışmaları yapmak,
- 12 - Kooperatifler, mahfeller ve lokantalar kurarak birliği güçlendirmek⁴.

Yürüttükleri faaliyetleri “memleket davası” olarak gören MTTB'liler, bu yönde kendilerine birtakım görevler belirlemiş, bunları şu şekilde sıralamış ve açıklamışlardır:

- 1 - Komünizmin karşısında olmak: “*Memleketine ve vazife mukadderatına kendi hayatını bağışlayan gençlik bu kızıl tehlikeye bigâne kalmamalı, onunla mücadele etmek inkılâp davasına mühim vazifelerinden biri olmalıdır*”⁵.
- 2 - Hakikî ve kanunî vatandaşlık meselesini çözmek: “*Bugün Türk milletini yeniden kuruyoruz. Malzememiz millî iktisat, millî mefkûredir. Milli iktisadı yabancı ellerde bulunan millete biz ancak açık panayıp diyebiliriz. ... Memleketimiz için evvelâ kalben merbut bulunduğumuz hakiki vatandaşları yükselttikten ve yabancı unsurlara ihtiyaç bırakmadıktan sonra, nüfus kağıdından başka müşterek bir rabitamız olmıyan kanunî vatandaşların parmakla gösterilecek kadar kendiliğinden eksildiğini gururla seyredeceğiz*”⁶.

⁴ “Birlikten Haberler”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934), s. 6.

⁵ Cihat Hikmet, “Memleket Davasında Vazifemiz I: Komünizm Karşısında”, **Birlik**, S 8 (7 Şubat 1934), ss. 1 - 2.

⁶ Cihat Hikmet, “Memleket Davasında Vazifemiz II: Hakikî ve Kanunî Vatandaşlık Meselesi”, **Birlik**, S 9 (1 Mart 1934), s. 1.

3 - Kültür seferberliği ve münevver gençlik: “*İnkılâplar silsilesine kültür inkılâbını ilâve etmek üzereyiz. Birkaç zamandan beri bütün mahrumiyet ve müşkilâta rağmen memleket adeta yaratıcılık kuvvetlerini bu işin üzerine teksif etmek için uğraşıp duruyor. ... Neslimiz yarın her mukaddes mefhumun üzerinde görmek istediği sevgili Türkiyesini kurmak için büyük bir diğergamlık zihniyetile fedakârlık etmek mecburiyetinde olduğunu çok alâ takdir ediyor. Biz biliyoruz ki önümüzde açılan yükselme yolunu ancak şahsi endişelerden uzak bir birlikle kat edebileceğiz*”⁷.

MTTB'nin 1936 yılının Kasım ayında Hatay meselesini konu alan bir miting düzenlemeye çalışması, mülki idare amirlerinin buna izin vermemesine karşın Birliğin bu hususta ısrarcı olması, Birliğin sonunu getirmiştir. Nitekim 22 Kasım 1936 tarihinde Birliğin faaliyetlerine hükümet kararı ile son verilmiştir⁸. 1946 yılında, “Türk Talebe Birliği” adıyla, Rehai İslam'ın liderliğinde yeniden faaliyete geçen bu oluşum, 27 Şubat 1947 tarihli Bakanlar Kurulunda “Milli” kelimesini kullanmasına izin verilince ismini Milli Türk Talebe Birliği olarak güncellemiştir⁹.

27 Mayıs 1960 tarihindeki askeri müdahale ile birlikte etkinliğini bir süreliğine de olsa yitiren MTTB, 1961 yılının Mayıs ayında Faruk Narin'in genel başkan olmasıyla birlikte yeniden toparlanma sürecine girmiştir. 1960'lı yılların çalkantılı siyasi ortamı, MTTB üzerinde de etkisini göstermiş ve 1965 yılından itibaren Birlik, siyasi yelpazedeki konumunu keskin bir şekilde değiştirmiştir. MTTB, yeni anlayışıyla 1965 yılından itibaren muhafazakâr – mukaddesatçı gençlere hitap etmeye başlamış ve bu karakterini 1970'li yıllarda da sürdürmüştür. Türk siyasetinin birçok önemli isminin yetiştiği bir oluşum olarak bilinen MTTB, 12 Eylül 1980'deki askeri müdahalenin ardından faaliyetlerini durdurmuştur.

Birlik Gazetesi ve Yayın Siyaseti

Milli Türk Talebe Birliği'nin gazetesi” olarak ilk sayısı 2 Temmuz 1933 tarihinde çıkan *Birlik* gazetesi ayda bir yayınlanmıştır¹⁰. İstanbul'da yayın

⁷ Cihat Hikmet, “Kültür Seferberliği ve Münevver Gençlik”, **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934), s. 3.

⁸ “Muallim ve Talebe Birlikleri feshedildi”, **Açıksöz**, 22 İkinciteşrin 1936, s. 1.

⁹ Söz konusu karar, İçişleri Bakanlığı'nın 15/2/1947 tarih ve 30-832/7604 sayılı yazısına istinaden alınmıştır. B.C.A. 30-18-1-2/ 113 – 16 – 9, 24/2/1947. Milli Türk Talebe Birliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **Türkçülükten İslâmcılığa Milli Türk Talebe Birliği**, 2. Baskı, Maarif Mektepleri Yayınları, Ankara 2018.

¹⁰ Birlik, yayın aralığı dikkate alındığında gazeteden çok bir dergi olarak nitelemek çok daha doğru olacaktır. Fakat orijinal ismine ve o günün söylemine sadık kalmak adına çalışmamızda gazete nitelemesini devam ettireceğiz.

hayatına başlayan gazete, 4 Ağustos 1934 tarihinde yayınlanan 14. sayısından sonra idare tarafından yayın hayatına son verilmişti. İlk sayısında dergi isminin arka planında “uluyan bozkurt” motifine yer veren gazetenin, ilk sayfasının en altında büyük harflerle Ziya Gökalp’e ait olan “*Ben, Sen, O yok... Biz varız*” ifadesi yer alıyordu¹¹. İkinci sayısı ile birlikte gazetenin ismi yanında MTTB’nin armasına yer verilirken; “uluyan bozkurt” motifi gazete başlığından alınarak, ilk sayfanın ortasında kırmızı renkte ve sayfayı kaplayan bir şekilde arka planda yer verilmiştir. Ziya Gökalp’in sözü ilk sayfanın altında yer almaya devam etmiştir¹². Sonraki sayılarında ağırlıklı olarak bu tasarıma yer veren gazete, zaman zaman ilk sayfa tasarımında farklılaşmaya gitmiştir. Dördüncü sayısında Çanakkale’yi öne çıkarmış¹³; Cumhuriyet’in 10. Yılına özel olarak çıkarılan sayıda Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün resmine yer vermiş¹⁴; bir sayısında Türk askerini ilk sayfasına resmetmiştir¹⁵. 10. sayısının kapağında ise “uluyan bozkurt” motifi yerine, kırmızı renkte, Ergenekon destanını hatırlatan tema içinde “zincirlerinden kurtulan bozkurt” motifi yer almıştır¹⁶.

Gazetenin ilk sayısında Umumi Neşriyat Müdürü olarak Dr. Şükrü Kaya¹⁷ yer alırken; Şükrü Bey’in mezun olmasından sonra bu görevi Dr. Sedat İzzet Bey üstlenmiştir. Bu yeni görevlendirme gazetenin üçüncü sayısından itibaren künyeye yansımıştır. Mayıs 1933’te gerçekleştirilen MTTB kongresinde, Birliğin armasına bozkurt figürünün işlenmesi sonrası yenilenen arma, ilk kez Birlik gazetesinin 4. sayısında yayınlanmıştır.

Cumhuriyetin yeni neslinin duygusal gelişiminin devrimlere yaraşır bir hızda gerçekleşmediği hususunda bir özeleştiri yapan MTTB’liler, “Birlik” gazetesinin çıkış nedenini şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

“Bu eser, elbirliğiyle kurulan çatının yurt ve inkılâp sevgisiyle işlenerek yücelmesine hizmet edecektir. ‘Birlik’, aramızdaki kalp, kafa ve inanış beraberliğini kuvvetlendirmek için çıkıyor. ‘Birlik’, hadiselerin kalplerimize perçinlediği inkılâp heyecanını daima içimizde yaşayan bir ruh haleti ve bir iman haline

¹¹ **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933); Bakınız Ek-1.

¹² **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933); Bakınız Ek-2.

¹³ **Birlik**, S 4 (5 Birinciteşrin 1933)

¹⁴ **Birlik**, S 5 (29 Birinciteşrin 1933); Bakınız Ek -3.

¹⁵ **Birlik**, S 6 (7 Birinci Kanun 1933)

¹⁶ **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934); Bakınız Ek-4.

¹⁷ Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ile karıştırılmamalıdır. Buradaki “Şükrü Kaya” lafzı kuvvetle muhtemel Kaya Oğlu Şükrü mahiyetinde kullanılmıştır.

getirmek için çıkıyor... 'Birlik'ten çok şeyler umuyoruz. Çünkü inanıyoruz... O, 'görünen inkılâp nesli'ni yurt ve budun ülküsünün en yüksek basamaklarına çıkaracaktır"¹⁸.

Peyami Safa, "Birlik" gazetesinin yayınlanması üzerine kaleme aldığı yazısında, gazetenin gençlik üzerinde üstleneceği rolü ve beklentileri şöyle ifade ediyordu: "*Bu gazete gençliğin yüksek sesidir. Bazen haykırışa ve acı bir çığlığa kadar yükselen bu sesin aydınlığı ve yangını içinde en fazla ışık veren alev şudur: Milli Duygu. Bu mukaddes alevin çatal dili, bazen kara düşmana (ecnebi yobazına), bazen yeşil düşmana (Osmanlı yobazına), bazen kırmızı düşmana (Bolşevik yobazına) bazen de beyaz düşmana (Eroine) doğru uzanıyor"*¹⁹.

Birlik gazetesinin önemli bir özelliği de Cumhuriyet tarihinde ilk kez iktidar ile gençlik arasında kuşak çatışmasını ön plana çıkarmış olmasıdır. Kadro dergisinin Mayıs 1933 tarihli nüshasının başyazısında Rusya, İtalya ve Almanya'daki gençlik teşkilatlarına değinildikten sonra Türkiye'de ise gençliğe terbiye aşlamakla işe başlanması gerektiği ima edilmiş ve bu terbiye şu şekilde sıralanmıştır:

"İnkılâbımızın bütün esaslarını, bütün gayelerini, teşkilâtına kafası ile bağlanmış bir Türk gençliğine belletmek. Üzerine aldığı mesuliyeti Büyük Nutuktaki son cümle ile ve Başbuğun dediklerini tekrar ettirmek suretile anlatmak. Ve sonra, ona vazife vermek. Yığın halinde vazifeler vermek. Bu vazifelerin millete yaptırılan büyük kalkınma işiyle niçin ve nasıl alâkadar olduklarını anlatmak. Bu vazifelerin memleket yapısında nasıl plân, iş ve ideal mafsallaşmaları yaptıklarını göstermek. Cephede seçme kıt'a ve seçme zabitin vazifesi nasıl zaferi bir manivelâ oyunu ile bu tarafa atmak ise, böyle bir gençliğe verilen vazifenin de tıpkı onun gibi olduğunu ispat etmek. İşte kurtuluş inkılâbının genç nesline, akıncı nesline, serden geçti nesline böyle bir terbiye verilmelidir"²⁰.

Kadro dergisinde yer alan bu ifadeler, MTTB'liler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Birlik gazetesi aracılığıyla Türk gençliğinin papağan veya

¹⁸ "Birlik" Niçin Çıkıyor?, **Birlik**, Sayı: 1 (2 Temmuz 1933), s. 1.

¹⁹ Peyami Safa, "Genç Dostumun Gazetesi", **Cumhuriyet**, 8 Ağustos 1933, s. 3.

²⁰ "Kadro", **Kadro**, S 17 (Mayıs 1933), s. 4

inşaat dersi yapan öğrenciler olmadığını vurgulayan Süreyya Ahmet, “İnkılâp esasları ve gayeleri belletilemez. İnkılâp, zaruretlerini nesillere ve bilhassa yarını kuracak olan nesle zorla kabul ettirir. Türk gençliği inkılâbın mânâsını başkalarının anlatmasına lüzum bırakmayacak kadar iyi ve derin anlamıştır. Büyük nutkun son cümlesi akislerini bizim vicdanımızda yapmaktadır” diyerek karşılık vermiş ve şöyle devam etmiştir: “Biz üzerimize aldığımız mesuliyetin büyüklüğünü nasıl bir şuurla duyduğumuzu hâdiselerle ispat ettik. Başbuğun dediklerini anlamak, anlamak değil kanımıza karıştırmak için onları başkalarının tekrar ettirmesine, yani inkılâp komisyoncularının basit tefsirlerine ihtiyacımız yok! Biz o seste tarihin ve yaşayan cemiyetin emrini duyduk: yürüyoruz!”²¹

Birlik gazetesi, kendisiyle aynı siyasi yelpazede bulunan basın yayın organlarıyla da dayanışma içerisine girmiştir. Örneğin bu dönemde yayınlanan *Doğu* adlı dergi ile ilgili olarak “Genç ve ülkücü arkadaşların çıkardığı bu mecmuayı bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz. Bizimle aynı yolda yürüyen bu fikir mecmuasında kuvvetli ve olgun yazılar bulacaksınız” şeklindeki ifadeler²², söz konusu dayanışmayı yansıtmıştır. Gazete, aynı zamanda İzmir’de yayınlanan *İnkılâp* ve Ankara’dan yayın yapan *Çığır* dergilerinin takip edilmesini de önermiştir²³. Daha sonra bunlara *Geçit* (İstanbul), *Orhun* (Edirne), *Ege Işıldağı* (İzmir), *Galatasaray* (İstanbul), *Kastamoni*²⁴, *Milli İnkılâp*, *Muallim Sesi* gibi dergiler de eklenmiştir²⁵. “Birlik” gazetesi, Behçet Kemal (Çağlar) tarafından “Yaşayan Kubilayların gazetesi” olarak adlandırılmıştır²⁶.

Birlik gazetesi, ilerleyen süreçte kendisini “dilsiz olan yüksek tahsil gençlerinin duygu, istek ve kavgalarını temsil eden” ve “millet ve memleket işlerinde temiz duran atsız evlatların eseri” olarak tanımlamıştır²⁷. İncelediğimiz dönem içinde bazı gazetelerin birlik ile gençlik adına yalan yanlış haber yapmalarına eleştiri getiren MTTB, kamuoyuna bir açıklama yapma gereği duymuştur. Açıklama metni ise şöyledir: “Milli Türk Talebe Birliği, kendi fikir ve kanaatlerini yalnız, Birlik gazetesinde neşreder. Bunun

²¹ Süreyya Ahmet, “Kadroya Cevap”, *Birlik*, S 1 (2 Temmuz 1933), s. 3.

²² “Doğu”, *Birlik*, S 2 (2 Ağustos 1933), s. 7.

²³ *Birlik*, S 3 (2 Eylül 1933), s. 6.

²⁴ *Birlik*, S 6 (7 Birinci Kanun 1933), s. 10.

²⁵ *Birlik*, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 12.

²⁶ Behçet Kemal, “Birlik”, *Hakimiyeti Milliye*, 8 Ağustos 1933.

²⁷ “Birlik Bir Yaşını Doldurdu”, *Birlik*, S 12, (5 Haziran 1934)

haricindeki neşriyatın daima şahsi fikirlerden ibaret kalacağını ve hiçbir surette Milli Türk Talebe Birliği'nin fikir ve kanaatlerine tercüman olamayacağını efkârı umumiyyeye bildirmeyi lüzumlu görüyoruz"²⁸.

Birlik Gazetesi'nin Yayın Siyaseti

Birlik gazetesini yayın hayatına sokan MTTB gençleri kendilerini “öz milliyetçi” olarak niteliyor; kendilerine yöneltilen “şovenist milliyetçiler” söylemini kabul etmiyordu²⁹. MTTB'lilerin milliyetçi eğilimlerinin köklerini, henüz çocuk yaşta tanıklık etmek zorunda kaldıkları Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın ağır travmatik koşullarına bağlamak mümkündür. Nitekim Adnan Cemgil, “Birlik” gazetesinde yer verdiği şu cümlelerle milliyetçi söylemin tarihsel arka planını net olarak gözler önüne sermiştir:

“Unutmadık. Unutamayız!

*Bütün insanlığı gözleri önünde, yanık topraklarımızda yaralı ve acılı kıvrılırken, bütün eller bizi boğmak için uzanmış, bütün gözler can çekiştığımızı sanarak sevinçle parlamıştı. Bizi boğmak isteyen elleri bu gün bir dost eli diye sıkabiliriz. Fakat unutmuyoruz ve unutamyız!”*³⁰

MTTB'nin etnosantrik milliyetçi söyleminin devletin resmi söylemi ile çelişmediğini öne süren gençler bu söylemlerine gazetelerinde şu ifadelerle yer vermişlerdir:

*“Ve bu günkü gençlik! Koyu milliyetçi, cumhuriyetçi, halkçı, inkılâpçı ve ilah... olan münevver gençlik... Bu kitle; elbette ki itimat ve ihtimama lâyıktır, sınıfsız ve imtiyazsız halk kitlesinin içinden doğan bu zinde varlık, elbette ki değerlidir. Çünkü bu varlık, umumî harbîn ıztıraplarıyla yoğurulmuştur. İstiklâl savaşının heyecanları ile beslenmiştir”*³¹.

Birlik gazetesine göre “Kemalizm”, olduğu gibi görünen veya görüldüğü gibi olan bir anlayış olarak tek renklidir. Aynı zamanda parlamenter ağızların şarkısı yerine yalnız tek sesi var kıldığı için tek seslidir. Ayrıca Kemalizm'i Mustafa Kemal'in hür bir millet için ortaya koyduğu, Türk'e dayanan bir

²⁸ “Talebe Birliğinin Tavzihi”, *Cumhuriyet*, 19 Ekim 1933, s. 2.

²⁹ “Varlığa Cevap!”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1933, s. 5.

³⁰ Adnan Cemgil, “Harp Düşmanlığı!..”, *Birlik*, S 1, 2 Temmuz 1933, s. 1.

³¹ Hikmet Celil, “Üç Rejim”, *Birlik*, S 5 (29 Birinci Teşrin 1933), s. 4.

Türklük davası olarak nitelendiren Birlik gazetesi, Kemalizm davasının özüne giden yolda Türklerin yurdun tek hâkimi olmasına vurgu yapmıştır³². Dolayısıyla Balkan savaşları sonrasında yükselişe geçen “hâkim millet”³³ kavramının, MTTB’lilerin de düşünce hayatlarında önemli bir yer edindiği görülmüştür.

Birlik gazetesine göre bir cemiyetin millet olabilmesi için ruhî ve ahlakî esaslar ile iktisadî ve siyasî esaslara dayanması şarttır. Ve yine Birlik’e göre, böyle bir millete hâkim olacak olan milliyet fikri, “*helâl sülle beslenen gençliğin mefkûresi ve onun muharrikidir[teşvik]*”³⁴. Türk milliyetçiliğinin güçlenmesinde önemli bir yeri bulunan “duygu”, MTTB’lilerin milliyetçilik anlayışında “kutsal” sayılmıştır. Hatta bu soyut kavram, 1789 Fransız Devrimi’nin ulus devletler için sembolleştirdiği “bayrak” ve “marş” yoluyla somutlaştırılmıştır. Böylelikle “bayrak” ve “marş”, Türk milliyetçilerinin kutsalı olan “millî duygu”nun somut araçlarına dönüşmüştür. Doğal olarak bu durum, hem bayrağın hem de marşın, Türk milliyetçileri tarafından ihmal edilemez, millî kutsallar olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Birlik gazetesinde yer alan “*Bayrak bir milletin şerefi, izzeti nefsi, varlığının remzidir. Bayrağına hürmet etmesini ve ettirmesini bilmiyen bir millet için Millî izzeti nefis, şeref mevzuu bahs olamaz*”³⁵ ve “*bu marş Türk milletinin asil heyecanını ifade eden bir havadır. Bu marşa yalnız bu memleketin çocukları değil herkes, bu memleketin havasını teneffüs eden her insan bilâkaydıışart hürmet etmek mecburiyetindedir. Kasten hürmetsizlik gösterenleri kulağından tutup hudut dışına atmak icap eder*”³⁶ şeklindeki ifadeler, “bayrak” ve “marş”ın MTTB’lilerin gözündeki kutsiyetini ortaya koymaktadır.

1933 yılında gerçekleştirdiği kongrede amblemine “Bozkurt”un da eklenmesini kararlaştıran MTTB, böylece Türk milliyetçiliğinde

³² Sait İsmet, “Kemalizm Tek Renklidir”, **Birlik**, S 4 (5 Birinci Teşrin 1933), s. 6.

³³ “Millet-i Hakime” kavramı, Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde, II. Meşrutiyet sonrası, parlamentolu sistem içinde, İttihat ve Terakki açısından bir hayat-memat sorunu olarak görülen temsil sorunu içinde Türk unsurunun ön planda tutulması için bir siyaset pratiği olarak düşünülmüş ve uygulanmaya çalışılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Fahri Yetim, “II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: “Millet-i Hakime” Düşüncesi ve Etkileri”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S 18 (Aralık 2008), ss. 71-84.

³⁴ Cihat Hikmet, “Niçin Milliyetperveriz?”, **Birlik**, S 4 (5 Birinci Teşrin 1933), s. 2.

³⁵ Adnan Cahit, “Bayrak Meselesi”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933), s. 2.

³⁶ Ahmet Cahit, “Millî Marşa Hürmet”, **Birlik**, Sayı: 3 (2 Eylül 1933), s. 4.

sembolleştirme çalışmalarına yeniden hız kazandırmıştır. Hatta bu yöndeki çalışmalar, “birlik kasketi” tasarlanmasıyla ve “birlik marşı” hazırlanmasıyla devam etmiştir. Sembolleştirmenin hızlanması, yalnızca hassasiyetleri değil, Birliğe yönelik ilgiyi de arttırmıştır.

Birlik gazetesinin, Ziya Gökalp’in “*Ben, sen, yokuz. Biz varız!*” sözünü sloganlaştırması ve “*bir zümrenin değil, bir kitlenin gazetesidir*” olarak tanımlanması, MTTB’nin “toplumcu” görüşünü simgelemektedir³⁷. Nitekim daha sonraki süreçte “toplumcu” görüşe tekrar vurgu yapılmıştır. Birlik gazetesinin 2 Temmuz 1934 tarihli nüshasında “*Ne Ankara, ne İzmir ve ne de İstanbul gençliği yoktur! Ancak kül halinde bir gençlik: Türk gençliği vardır. Ben, sen ve o, bu küllün içinde erimiş birer zerreyiz*” denilerek “toplumsallık”, “bireyselliğin” önüne geçirilmiştir. Üstelik “*sanat, cemiyet içindir*” ve “*sanat ülkü içindir*” gibi ifadeler, MTTB’lilerin fikirlerinde “toplum”un temel alındığını göstermiştir³⁸.

Sembolleştirmenin en somut örneği ise Çanakkale abidesi olmuştur³⁹. MTTB’nin Çanakkale’ye bir şehitlik abidesi yapılması talepleri basında yer bulmuş, destek mesajları yayınlanmıştı⁴⁰. Arkadaşlarıyla Çanakkale Savaşı’nın meydana geldiği alanda incelemeler yapan MTTB Başkanı Tevfik (İleri) Bey, Birlik mecmuası vasıtasıyla gözlemlerini aktarırken, abide hakkında ise şu ifadeleri kullanmıştır:

“Abide... Abide istiyoruz. Ve bu işle uğraşması icap edenleri vazifeye davet ediyoruz. Çanakkale savaşı, tarihin kaydettiği savaşların en büyüğüdür. Orada çelik mermi ve Türk göğsü dövüştü. Orada en iyi harp vasıtalarıyla teçhiz edilen taze kuvvetlerle, yeni bir savaştan çıkmış, yorgun ve bitkin bir ordu çarpıştı. Fakat Türk göğsü çelik mermiyi ve o hasta, yorgun Türk milleti dünyanın en büyük kuvvetlerini yendi. Bu büyük ve şanlı

³⁷ **Birlik**, S 9 (1 Mart 1934), ss. 1-12.

³⁸ “Düşüncelerimiz”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934), s. 5.

³⁹ Çanakkale Şehitler Abidesi’nin yapım sürecine ilişkin ayrıntılı bir çalışma için bkz: Celil Bozkurt, “Çanakkale Şehitleri Abidesi’nin İnşaatı ve Türk Kamuoyundaki Yankıları”, **Turkish Studies**, Vol 10/5 (Spring 2015), ss. 79-94.

⁴⁰ “Evet, Abide İsteriz!”, **Cumhuriyet**, 7 Teşrinievvel 1933, s. 3.; “Çanakkale Mucizesini Yaratanlara Abide”, **Cumhuriyet**, 8 Teşrinievvel 1933, s. 1-2.; Peyami Safa, “Abideden Evvel”, **Cumhuriyet**, 8 Teşrinievvel 1933, s. 3.

*döğüşün aziz ölüleri bu kadar çabuk unutulamaz. 'Yaşıyan ölüler' abidesiz bırakılamaz"*⁴¹.

Tüm etnosantrik milliyetçiliklerde olduğu gibi, MTTB'nin milliyetçi fikirlerinde de "romantik" söylemlere ve sembolleştirmeye ağırlık verilmiştir. "Beşiği barut kokusu içinde sallanan, emziğinden süt yerine nişasta emen; uyuzdan kurtulmak için 'kendisine şeker verilmiştir' diye nüfus tezkeresine damga bastıran; kaçkaç arabaları içinde babasının asker mektubunu hecelemeye çalışan soy..." sözleriyle tabir edilen MTTB'li gençliğin milliyetçilik fikirlerindeki "duygu" yoğunluğu şu ifadelerle ön plana çıkarılmıştır:

*"Balkan, Çanakkale, Sakarya, Dumlupınar kelimelerine baba, ağabey, dayı kelimeleri karışmış soy. ... 'Milliyetçilik, köküne kadar, sapına kadar milliyetçilik ne demek' diye bize sormayın! Onu size dudaklarımız ve parmaklarımız kâfi derecede belâgatle anlatamaz. Derimizin üstündeki kıllara, gözlerimizdeki parıltıya, göğsümüzün geniş ve dik duruşuna bakın, niye ve ne kadar milliyetçiyiz anlarsınız'!"*⁴²

MTTB, tarihsel süreç içerisinde Türk milliyetçiliğinin gelişiminde önemli rol oynamış olan simalara sahip çıkarak düşünsel altyapısını güçlendirmeye çalışmıştır. 23 Mart 1934 tarihinde, Namık Kemal ve Ziya Gökalp için düzenlenen tören bu durumun somut bir örneğini teşkil etmektedir⁴³.

MTTB'nin yayın organı Birlik gazetesi zaman zaman eleştirilerin hedefi de olmuştur. 1930'lı yıllarda Yaşar Nabi Nayır tarafından yayınlanmakta olan Varlık dergisinde, Birlik gazetesi hedef alınarak "Şuursuz Heyecan" başlığı altında bir yazı yayınlanmıştır. Bu yazıya karşı, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi ve Birlik gazetesi yayın kurulu üyesi olan Ruknettin Fethi (Olcaytuğ), Cumhuriyet gazetesi sütunlarından cevap niteliğinde sert bir yazı kaleme almıştı. MTTB ve onun yayın organı olan Birlik gazetesini savunan Ruknettin Fethi, gazetelerinin yayınlanma gerekçelerini şöyle aktarmıştı:

⁴¹ Tefik Celâl, "Çanakkale", **Birlik**, S 3 (2 Eylül 1933), s. 3; Çanakkale Abidesi ile ilgili ilk girişim 1944 yılında Savunma Bakanlığı'nın açtığı yarışmayla gerçekleştirilmiş, ancak abidenin temeli Tefik İleri'nin de mensubu bulunduğu Demokrat Parti'nin iktidar olduğu dönemde 1954'te atılmıştır.

⁴² Reşat Pusat, "Bu soy böyle yetişti...", **Gençlik Var!**, Resimli Ay Basımevi, İstanbul 1935, s. 15.

⁴³ "Büyük Türk Ölülerini Saygı Günümüz", **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934), s. 9.

“Birlik’ kültürü en sağlam esaslara dayanmış, bir gençlik zümresinin, ruhi heyecanlarını en acılı günlerin kabusları içinde bir gıda diye yutmuş bir inkılap memleketinin öz çocuklarının gazetesi olduğuna göre onun heyecanından şüphelenmek yukarıda dediğim gibi ancak heyecansız, sinirsiz ve yahut heyecanın ne demek olduğunu bilmeyen bir kafanın işidir. Hars davasında, pürüzsüz ve lekesiz milliyetperverlik prensiplerinde bugünkü gençlik muhakkak ki çok titizdir. Yani çok sinirlidir. Bunu ancak hars davasına karışan titiz, sinirli olanlar anlayabilir. Bir mecmua tasavvur edelim ki: Her yazısı bir mana taşımakta; her sahifesi bir derdi deşmekte ve her kötü hadiseyi eşmektedir”⁴⁴.

Cumhuriyet Halk Fırkası’nın “Milliyetçilik” ilkesi aleyhinde buldukları yolundaki eleştirilere de cevap veren Ruknettin Fethi, milliyetçiliğe yönelik duruşlarını şöyle ifade etmektedir:

“Milliciliğin şovenizme dökülmesi pek tabii ki her hakiki milliyetçiyi müteessir eder. Ve biz öz milliyetçiler heyecanla bunu telin ederiz. Fakat cebindeki muhtelif düdüklemlerle her araba değiştirdikçe bugün sözüm ona insaniyet (!) yarın milliyet gibi sesler çıkaran insanlardansa öğreniriz. İşte biz bu memlekette böyle insanlar çok olduğunu hesap ederek ve bilerek mücadele ediyoruz. Yoksa hiçbir zaman inkılap fırkasının milliciliğine söz söylemedik delikanlı. Bilakis biz bu inkılap memleketinin bu yüksek prensibini her kulağa duyurmak, her ruha sindirmek ve ruhu aşure çorbasına dönen siz gibileri de artık şu diye ve bu diye dinliyemeyeceğimizi ilan etmek için haykırıyoruz”⁴⁵.

MTTB’lilerin ve onun yayın organı olan Birlik gazetesinin milliyetçi görüşlerindeki dominantlığın nedenlerinden birisi de Avrupa’daki diğer ülkelerde Türkiye’ye karşı takınılan tavidir. Dış dünyada Türkiye ve Türkler aleyhine ortaya çıkan tüm gelişmeler Türk gençliği tarafından takip edilmektedir. Örneğin İtalya’da üniversiteli gençler tarafından yayınlanan *Libro e Moschetto* isimli derginin 9 Aralık 1933 tarihli nüshasında “Yeni İtalya’nın Şarkî Akdeniz’deki Vazifesi” başlığıyla bir makale yayınlayan

⁴⁴ “Varlığa Cevap!”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1933, s. 5.

⁴⁵ “Varlığa Cevap!”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1933, s. 5.

Sabino Ropko, İtalya'nın Doğu Akdeniz'e yönelmesi gerektiğini ve tarihi vesikaların İtalya'ya bu hakkı tanıdığını yönelik söylemlerde bulunmuştur.⁴⁶ MTTB'liler Ropko'nun bu söylemlerine Birlik gazetesinin 1 Mayıs 1934 tarihli nüshasında “Anadolu’da veraset aramak isteyen gençliğe, Roma kapılarını tekmeleyen atalarımın al küheylânlarının nal izlerini aramalarını tavsiye edeceğiz” diyerek cevap vermişlerdi. Bununla birlikte MTTB'liler üsluplarını daha da sertleştirmiş ve ifadelerine şöyle devam etmişlerdi:

“Türk gölü Akdeniz’de seken Turgut, Kemal Reislerin, Barbarosların ruhu, yine Akdeniz’in mor köpüklü dalgaların arasında erimiştir. Bilin ki Akdeniz’in her zerresi Türk sesini taşır. Tarık boğazından yurdumun kıyılarına kadar çarpan her dalga: ‘Türk, Türk’ diye şarkı söyler. Akdeniz bizim damarlarımızda kaynamıştır. Faşist gençleri, yavuz hırsız olmak hevesindedirler. Unutmasınlar ki ev sahibinin adı Türk’tür. Tarih kimin yavuz olduğunu göstermiştir. Gösterir de... Bütün dünya, topraklarımızın tekin olmadığını öğrendi. Tatlı tatlı istismarından bahsedilen o zümrüt bayırlar, kan ve ölüm olmasını da bilmişlerdir. Oraya bakacak her yaban göz kör olur. Onun sesini çalmağa çabalayan her babayiğidin kulakları, bir daha dünya sesi duyamaz”⁴⁷.

MTTB'lilerin, Nazizm ve Faşizm düşüncelerinin Avrupa’da demokrasi duvarlarını yıktığı bir dönemde dile getirdikleri milliyetçi söylemler, dönemin koşullarına uygun olarak zaman zaman militarist bir karakter taşımıştır. Özellikle dil ve tarih alanında yapılan bilimsel çalışmaları, Türkiye’nin ruhsal yükselişiyle ilişkilendirmeleri, ruhsal yükselişin daha güçlü bir Türk ordusu anlamına geldiğini öne sürmeleri ve daha güçlü bir Türk ordusunun komşular için daha büyük bir tehlike olduğu sonucuna varmaları, MTTB'lilerin milliyetçiliğe bakışının doğal bir yansımasıdır⁴⁸.

MTTB, Türk diline, Türkçenin kullanımına yönelik en üst perdeden büyük bir hassasiyet göstermiştir. Birlik Gazetesinde bu yönde pek çok yazının kaleme alındığı görülür. Hatta zaman zaman verilen tepkiler, ülke yönetimi ile çatışır bir durum yaratmıştır. Kelimelerin Türkçe karşılıklarının kullanılmasına hassasiyetle yaklaşan MTTB'liler, 31 Mayıs 1933 tarihinde

⁴⁶ “Bu da bir ülkü, Bu da bir hayal!..”, **Birlik**, S 8 (7 Şubat 1934), s. 10.

⁴⁷ “Bir Cevap”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 4.

⁴⁸ “Türk Başkalarile Müsavi Olamaz”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933), s. 3.

kabul edilen 2252 sayılı yasa gereğince “Darülfünun” isminin “Üniversite” olarak değiştirilmesine tepki göstermişlerdir⁴⁹. “Üniversite” kelimesinin Latince kökenli olmakla birlikte Fransızca şive ile söylenen bir kelime olduğuna işaret eden MTTB'liler, bunun yerine Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin yapacağı bir çalışma ile öz Türkçe bir kelime bulunmasını önermiş ve bunu da güçlü bir şekilde dile getirmişlerdir⁵⁰. Öte yandan MTTB'li gençler “Üniversite Reformu”na olumlu yaklaşmışlardı. 18 Kasım 1933 tarihinde “İstanbul Üniversitesi”nin açılışı nedeniyle yapılan törenler, MTTB'li gençler üzerinde pozitif bir etki yaratmıştır. Törenlerle ilgili izlenimlerini aktaran Hikmet Celil, “*Üniversite açıldı. Bu hâdise, ehemmiyetli bir merhalenin başladığını işaret ediyor. Bu, genç Cumhuriyet Türkiye'sinin kültür hayatında, bir devrin kapanışı, diğerinin açılışı demektir. Biz bu yeni devreye yeni vasıtalarla yeni unsurlarla giriyoruz. ... Üniversiteliler! Büyük savaşlardan çıktık. Büyük bir savaşa, kültür savaşına giriyoruz. Unutmayınız çocuklar!*” diyerek MTTB'nin “Üniversite Reformu”na yönelik olumlu yaklaşımını dile getirmiştir⁵¹.

MTTB'lilerde, özellikle yabancı kelimelerin kullanımına karşı aşırı öfke dikkat çekmektedir. Öyle ki günlük konuşma dilinde kullanılan “Pardon”, “Bonjour” ve “Bonsuva” için “*soysuzluğun bir örneği*” şeklinde ağır tabirler kullanılmıştır⁵². İstanbul Belediyesi'ne gönderdikleri bir mektupla milli kültüre uymayan sokak isimlerinin değiştirilmesini talep etmişlerdir⁵³. Ayrıca Birlik gazetesinde yayınladıkları yazılarda Türkçe'nin yabancı dillerin etkisinden kurtarılması gerektiği hususunu sık sık işlemişlerdir⁵⁴.

Yabancı dil konusunda MTTB'nin eleştirilerine maruz kalan bir diğer kesim ise göçmenlerdir. Lozan Mübadelesi sonucunda Balkanlardan ve Ege adalarından gelen Türk göçmenler, geldikleri bölgelere hâkim olan yabancı

⁴⁹ “İstanbul darülfünununun ilgasına ve Maarif Vekâletince yeni bir Üniversite kurulmasına dair kanun”, Kanun No: 2252, **Resmî Gazete**, S 2420 (6 Haziran 1933)

⁵⁰ “Üniversite Yerine Öz Türkçe Bir Ad İstiyoruz”, **Birlik**, S 1, (2 Temmuz 1933), s. 2.

⁵¹ Hikmet Celil, “Üniversite Açıldı”, **Birlik**, S 6 (7 Birinci Kanun 1933), s. 2.

⁵² “Pardona Borjura Uğurola”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934), s. 4. “*Razgrad hadisesi münasebetile dün büyük bir nümayiş yapıldı*”, **Akşam**, 21 Nisan 1933, s. 2; “*Gençlerin dünkü heyecanlı nümayişi*”, **Vakit**, 21 Nisan 1923, s. 10; “*80 talebe tevkif edildi, nümayişçiler şiddetle tecziye edilecektir*”, **Milliyet**, 21 Nisan 1933, s. 4. Olaylara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Hakan Uzun, “Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C 6, S 3 (Eylül 2009), ss. 57-81.

⁵³ “Birlik Haberleri”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933), s. 8.

⁵⁴ “İstilah ve ismihaslar”, **Birlik**, S 3 (2 Eylül 1933), s. 6.

dilleri de Türkiye'ye taşımışlar ve seyrek de olsa bu dilleri kullanmayı sürdürmüşlerdi. Birlik gazetesinde bu durum, cehaletten kaynaklanan çirkin hareketler olarak yorumlanarak, şu ifadelerde bulunulmuştu:

“Yabancı ellerde zulüm ve hakaret altında inleyen kardeşlerimiz ana vatana alınırken geriden getirilen muhacirlerin mühim bir kısmı da Ege kıyılarına yerleştirilmişlerdir. ... Bu vatandaşlar milliyet ve dinlerinden gayri bütün ictimâî varlıkları kaybolmuş bir halde vatana alındı. Şimdi ise bu kitle civar yerlilerle kaynaşmayı, onları kendilerinden ayrı saymayı hemişegrilik (hemşerilik) bağlarının altında tutmaları yetişmiyormuş gibi on senedir, getirdikleri yabancı dili de yaşatmakta inat ediyorlar”⁵⁵.

Birlik gazetesinin özellikle yabancı okullara yönelik söylemleri zaman zaman öğrenciler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. MTTB'nin milliyetçi reflekslerinin aynı zamanda batı emperyalizmin kültürel ayakları olan yabancı okullara yöneldiğini, eğitim kurumlarını hedef aldıklarını görürüz. Niyazi İlhami'nin *“Topraklarımızda, İngiliz muallimi, Fransız muallimi ve Alman muallimi ve daha bilmem hangi millet muallimi görmek istemiyoruz. ... Cizvit teşkilatı, Misyoner ağı artık tarihin malı oldu. Bunu böylece biliniz. Artık adımlarını bu tempoya göre uydurunuz”* şeklindeki ifadesi, bu karşıtlığı ortaya koymuştur⁵⁶. Hüsamettin Bozok ise *“Türkiye’de artık kapitülasyonlar kalkmıştır, din ile dünya işleri birbirinden ayrılmıştır. Bunların yeri bizim topraklarımız değil. Medeniyet ışığı girmemiş, Amerikan ülküsünü sezememiş sıcak memleket ormanlarıdır. ... Biz artık böyle müesseselere tahammül edemeyiz! Biz, kendi Türk, ruhu Türk, ülküsü Türk bir müessesenin yurt çocuklarına Türk kültürü vermesini istiyoruz”* diyerek yabancı okullara yönelik karşıtlıklarını emperyalizmle ilişkilendirmiştir⁵⁷.

İzmir Amerikan Koleji’ndeki Türk öğrenciler Cumhuriyetin 10. Yıl kutlamalarına okulun flaması ve kasketiyle katılmayı reddederek, söz konusu törene bir Türk bayrağı altında başları açık olarak katılmışlardı. Bunun üzerine bu durumla ilişkisi bulunan bir öğrenciye bir haftalık geçici uzaklaştırma cezası verilmişti. Söz konusu cezayı öğrenen öğrenciler, arkadaşlarına destek olmak amacıyla aynı hafta okula gelmemişlerdi. Ayrıca bazı öğrencilerin

⁵⁵ Refik, “Rumca Konuşmakta İnat Eden Türk Muhacirleri”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934), s. 4.

⁵⁶ Niyazi İlhami, “Maskeli Muallimler”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933), s. 6.

⁵⁷ Hüsamettin Bozok, “Y.M.C.A. ve Amerikan Kolejleri”, **Gençlik Var!**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1935, s. 19.

müdür tarafından baskı altına alınmaları da öğrenciler arasında rahatsızlık uyandırmış ve öğrenciler konuyu ilgili makamlara taşımışlardı. Birlik gazetesinde çıkan haberlere göre bu gelişmeler nedeniyle İzmir Amerikan Koleji'ndeki birçok öğrenci devlet lisesine devam etmeye karar vermişti. Bu karar, Birlik gazetesince “*Kanınız size böyle der, yaşayın çocuklar*” başlığıyla desteklenmişti⁵⁸. Bu arada Maarif Vekaleti'nin orta okul öğrencileri için standart bir şapka modeli belirlemiş olmasına karşın, yabancı okullarda öğrencilere okul armasının bulunduğu şapkaların giydirilmesi, Birlik gazetesinde eleştiri konusu olmuştur. 1 Mart 1934 tarihli gazetede yabancı okullara eleştiriler şu ifadelerle dile getirilmiştir:

*“Maarif Vekâletinin orta tahsil gençliği için muayyen bir şapka kabul etmesine rağmen, misyoner mektepleri, talebelerine hâlâ eski damgalı şapkalarını giydirmeye devam ediyorlar. Bu açıkça, bu müesseselerin aykırı bir zihniyet takip ettiklerini gösteriyor. Türk çocukları ne zamana kadar bu batakhanelere devam edecekler, orada bu vatan daha ne kadar evlâdını göz göre göre kaybedecek... Bu nihayet bir kanun meselesi değil, millî benliği idrak meselesidir”*⁵⁹.

Birlik gazetesinde işlenen bir diğer konu ise yabancı okulların faaliyetleri olmuştur. Yabancı okulları “*Türklük için büyük belâ*” olarak yorumlamışlardır⁶⁰. Yabancı okulların, Türk çocuklarını kendi kültürlerine yabancılaştırdığı, böylelikle toplumsal yapıya zarar verdiği vurgulanmış ve “*Türk milletine bugünkünden çok fazla koyu milliyetperver, enerjik gençlik lâzımdır. Bu gençliği ise bize o müesseseler yetiştiremezler*” denilmiştir⁶¹. Bir başka yazıda ise daha sert bir şekilde eleştirilen ve “*batakhane*” olarak nitelendirilen yabancı okullara “*savaş*” açıldığı ilan edilmiş ve şu ifadeler kullanılmıştır: “*Biz bu insanların gözlerini açmak, bütün millete ecnebi mekteplerin hakiki birer terbiye ve hars yuvası değil, fakat Türk çocuklarını birer kukla haline getiren, züppe ve milliyetsiz adamlar yetiştirmekten başka ülküleri ve işleri olmayan kötü kuruluşlar olduğunu ispat etmek için bu savaşı*

⁵⁸ “Kanınız size böyle der, yaşayın çocuklar!”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934), s. 2.

⁵⁹ “Görüşler”, **Birlik**, S 9 (1 Mart 1934), s. 8.

⁶⁰ **Birlik**, S 5 (29 Birinci Teşrin 1933), s. 12.

⁶¹ Fahri, “Eski Dert - Ecnebi Mektepleri ve Çocuklarımız”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933), s. 4.

açtı. Savaşımız Türkiye’de bir tek misyoner ocağı ve kötü maksatlı müessese kalmıyacağı güne kadar devam edecektir”⁶².

Bu arada MTTB, yabancı okulların kapatılması için çeşitli çözüm önerileri sunmuşlardı. Söz konusu önerilerden birincisi vatanını ve milletini düşünen Türklerin çocuklarını yabancı okullara göndermemeleridir. MTTB’lilere göre bu durumda yabancı okullar öğrenci sıkıntısı çekecek ve kendiliklerinden kapanacaklardır. Bir diğer öneri ise devletin otoritesini kullanarak bu okulları kapatmasıdır⁶³. Yabancı okullar ile mücadelesinde zamanla katı bir tutum takınmaya başlayan Birlik gazetesi, 5 Haziran 1934 tarihli nüshasında bu okullara karşı esaslı ve keskin bir mücadeleye başladığını ilan etmiştir⁶⁴. Bu hususta öğrencilerden de destek isteyen gazete, öncelikle yabancı okullarda okuyan Türk öğrencilerin gelecek yıl devlet okullarına geçmesini istemiş, ardından üstü kapalı bir şekilde bu mücadelede gerek duyulan tüm belgelerin gazeteye ulaştırılmasını talep etmiştir. Bu durum göstermektedir ki MTTB’de, yabancı okullara karşı mücadelede devletin bir müdahalede bulunmayacağı görüşü hâkimdir. 1934 yılında İzmir – Kızıllıçullu’da (Şirinyer’de) bulunan Amerikan Koleji’nin kapanması, MTTB’lilerin “zafer” olarak nitelendirdikleri bir gelişme olmuştur⁶⁵. Hiç kuşku yok ki bu gelişme, gençlerin özgüvenini artırıcı bir etki yaratmıştır. Ekrem Celâl’in kullandığı ifadeler, gençlerin özgüvenini ortaya koyması bakımından önemlidir:

“Bizlere memleketimizde ilim veyahut herhangi bir maske altından yabancı bir zihniyeti aşlamak isteyenler, Türkiye’de başı ezilecek bir engerek yılanı haline geldiklerini anlamalıdır. Bu şekilde çalışan ecnebi mektepleri, telkinlerini ne kadar gizli ve kurnazca yapabilirlerse yapsınlar Türk çocuğunun keskin görüşleri bunu sezer ve layık olduğu mukabeleyi zamanında göstermekte bir an bile gecikmez”⁶⁶.

MTTB’nin yabancı düşmanlığı sadece tek yönlü olarak okullara dönük değildi. Yabancı mürebbiyeler de (çocuk bakıcıları) MTTB’lilerin

⁶² “Ecnebi Mektepleri”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933), ss. 1, 8.

⁶³ “Ecnebi Mekteplerinden Kurtulma Yolları”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 7.

⁶⁴ “Ecnebi Mekteplerile Mücadele Şiddetleniyor”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934), s. 3.

⁶⁵ İzmir Amerikan Koleji de Kapandı”, **Birlik**, Sayı 13 (2 Temmuz 1934), s. 7.

⁶⁶ Ekrem Celâl, “Ecnebi Mekteplerinin Mahiyeti ve İzmir Kolejine Ait Bazı Hatıralar”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934), s. 8.

eleştirilerine hedef olmuşlardır. Özellikle yabancı mürebbiyelere yönelik eleştirilerde iki boyut dikkati çekmektedir. Bunlardan birincisi konunun ekonomik boyutudur. Yabancı mürebbiyelere verilen paraları “*maddi zarar*” olarak nitelendiren MTTB'liler, yalnız İstanbul'da 1000'den fazla yabancı mürebbiyenin bulunduğuna dikkat çekmişti. Bir diğer dikkat çekilen nokta, eleştirilerdeki manevi boyuttur. Nahit Şevket, Birlik gazetesinde yayınlanan makalesinde “*Beşiğinden ilk mektep çağına kadar ecnebi bir kadın elinde büyüyen, ana lisanından daha iyi yabancı bir lisanı konuşan, ilk fikir ve hislerini Türk olmayan bir şahıstan alan bir yavrunun memleket için ne büyük bir ziya⁶⁷ olduğunu hepimiz pek iyi biliriz*” diyerek eleştirisini dile getirmiştir⁶⁸.

1930'lu yıllarda Türk işçilerin, yabancı işverenler karşısındaki konumu da MTTB'nin milliyetçi reflekslerinde karşılık bulmuştur. Öyle ki MTTB, zaman zaman “*Türkiye'de karın doyurmak ve rahat yaşamak ta evvelâ ve birinci derecede Türk'ün hakkıdır*” diyerek yabancı sermayeye ateş püskürmüştür⁶⁹. Ayrıca Birlik gazetesinin 11. sayısında yabancı sermaye sahiplerinin işletmelerde kendi ırkdaşlarını himaye ederek, Türk işçilere yönelik ihmalkâr bir tutum içerisine girdikleri iddia edilmiş ve söz konusu sermaye sahipleri şu ifadelerle eleştirilmiştir: “*Planlı hissini verecek şekilde, buldukları yerlerde Türk işçilerini kendi ırkdaşlarıyla değiştirmek ve açık bir şekilde kendi kanından olanları himaye etmek emareleri gösteren böyle patronlara, şimdilik yalnız şunu hatırlatıyoruz. Türk'ün size gösterdiği hüsnüniyet kadar, siz de Türk'e göstermeğe mecbursunuz*”⁷⁰. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı banka ve şirketler ile bu kuruluşlarda çalışan personeller hakkında bir değerlendirme yapan MTTB'liler, eleştirilerini şu verilerden hareketle sıralamışlardır⁷¹:

Tablo 1: Türkiye'deki Yabancı Banka ve Şirketlerdeki Personel Rejimi

Kuruluş	Hakiki Türk	Gayr-i Hakiki Türk	Yabancı	Toplam
---------	-------------	--------------------	---------	--------

⁶⁷ “zayi” demek istemiş olmalıdır. Zira bu cümlenin ardından “Bu hususta en büyük mes’uliyet yavrularını benimsemeyen kadınlarımıza düşer” denilmiştir.

⁶⁸ Nahit Şevket, “Dertlerden Biri Daha!...”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 5.

⁶⁹ Mehmet, “Eğer Adın Kırkor Olsaydı...”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933), s. 4.

⁷⁰ “Vatandaşlık!”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 7.

⁷¹ “Ey Türk ibret al!”, **Milliyet**, 24 Mart 1934, s. 1.

Yabancı Bankalar	97	157	253	508
Yabancı Şirketler	707	443	450	1600

Tablo 2: Türkiye'deki Yabancı Banka ve Şirketlerdeki Maaş Ortalamaları (TL)

Kuruluş	Hakiki Türk	Gayr-i Hakiki Türk	Yabancı
Yabancı Bankalar (Memur)	65	110	350
Yabancı Bankalar (İşçi)	35	55	73
Yabancı Şirketler (Memur)	70	80	170
Yabancı Şirketler (İşçi)	30	65	110

Bu verilere göre yabancı banka ve şirketlerde Türk olmayan personellerin sayısının Türklere oranla daha fazla olması, bununla birlikte Türk olmayan personelin çoğunlukla memur kadrosuna alınırken, Türklerin hizmet kadrosunda istihdam edilmeleri ve Türk olmayan personellerin Türklere 2-5 kat daha fazla ücret almaları MTTB'liler tarafından yoğun bir biçimde eleştirilmiş ve şöyle denilmiştir:

“Bu topraklarda yaşayan müesseseler, memleket servetini istismar etmekten başka bir şey düşünmüyorlar, kendi ceplerini dolduruyorlar; bir de imtiyazsız Türkiye’de, kendilerinden sonra en çok para almak ve iş bulabilmek imtiyazını, gayri Türk unsurlara veriyorlar. Hakiki Türk’ü uşak olarak kullanıyorlar. Yani en çok çalışan Türk en az para alıyor... Bütün memleket gençliğini, iktisadî birlik ve kuvvetimizi sarsacak ve bizi içten geçirecek gizli kuvvet ve ihmellere karşı, büyük bir teyakkuza, derin bir hassasiyete davet ediyoruz”⁷².

⁷² “Türklere ve Türk Müesseselerine İbret Lavhası”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934), s. 7.

Bu düşünce, daha sonra yabancı sermaye sahiplerine yönelik “*Ya Türk’e Saygı, Ya Memleket Dışına*” sözleriyle gündemde tutulmuştur⁷³.

Yabancı sermayeli imtiyazlı şirketleri, 1930’lu yıllarda milliyetçi söylemleriyle ön plana çıkmaya başlayan ve giderek güç kazanan MTTB’nin hedefi haline gelmişti. İstanbul Tramvay Şirketi, bu şirketlerden bir tanesidir. Esasında yabancı şirketlerin Türkiye’deki faaliyetlerine son verilmesi gerektiğini düşünen MTTB’liler, Birlik gazetesi aracılığıyla İstanbul Tramvay Şirketi’ni eleştirirken kamuoyunun desteğini sağlayabilmek adına şu cümleleri kullanmayı tercih etmiştir:

“İstanbul tramvay şirketinin mütareke senelerinde Fransız, İngiliz ve sair emperyalist orduların nefer ve zabitlerini parasız taşıdığını gayet iyi hatırlıyoruz. Aynı şirketin bugün memleketin hakiki efendisi olan Türk askerine yaptığı muameleyi de herkes bilir. ... Tramvay şirketi bu iki zıt muameleyi nasıl izah edebilir? Bütün memleketlerde talebeye vesaiti nakliyede azamî kolaylık gösterilirken ve bizim memleketteki resmî ve gayri resmi bütün şirketler tenzilâtlı ücreti kabul ettikleri halde tramvay şirketi talebeye 10 para bile tenzilât yapmıyor, bunun da manasını anlayamıyoruz. Arabaların içinde birçok Türkçe ilânların yanına Fransızcaları da asılmıştır. Türk toplumlarında Fransızca ile kime hitap edilmek istenildiğini nasıl izah edebilir? İstanbul, beynelmilel yataklı vagonlar şirketinin muamele merkezi veya Danzig serbest limanı değildir. Tramvay şirketinden, Türk lisanına hürmet etmesini ve bu yabancı dille yazılı levhaları derhal indirmesini istiyoruz”⁷⁴.

1930’lu yıllarda Osmanlı İmparatorluğu döneminde imtiyazlar yoluyla yabancı şirketlere devredilen kamusal hizmetlerin yeniden devletleştirildiği bir süreç yaşanmıştı. Ulaşım da söz konusu kamusal hizmetlerden bir tanesiydi. Kamusal hizmetlerin devletleştirilmesinin gündeme geldiği süreçte MTTB’li gençler, Birlik gazetesi yoluyla tramvay şirketine karşı mücadele başlatmıştır. Şirketi “*kapitülasyondan kalma bir istismarcı*” ifadeleriyle eleştiren MTTB’liler, milli bir izzet-i nefis meselesi olarak gördükleri bu karşı duruşun, herkesin şahsi ve milli görevi olduğunu belirtmişlerdi⁷⁵. Hatta bu

⁷³ “Yabancı Müesseselerin İç Yüzü”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934), s. 6.

⁷⁴ “Ses Duyurabilmek İçin Mahkemeye mi Düşmek Lazım?”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933), s. 6.

⁷⁵ “Tramvay Şirketi... 3 Milyon Lira”, **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934), s. 8.

hususta TBMM'ye başvuruda dahi bulunmuşlardı. “*Milli Türk Talebe Birliği İdare Heyeti*” imzasını taşıyan mektupta şu ifadelere yer verilmiştir:

“Efendim, Size bu mektubumuzla İstanbul’un pek mühim bir derdini bildiriyor ve bu eski derde bir deva bulmanızı rica ediyoruz: İstanbul’da şehir münakalâtının yüzde seksenini temin etmek işi kendisine bırakılan bir Tramvay Şirketi vardır. Bu şirket, senelerden beri halkı bizar etmekte, onun umumî menfaatlerini, istirahatini hiçe saymakta, İstanbul ahalisine işkence yapmaktan çekinmemektedir. Şirketin yolsuz işlerini sıralayalım: Tramvay seferleri halka pek pahalıya mal olmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde Tramvay fiyatları bu kadar yüksek değildir. Şirket, hayat pahalılığının en buhranlı devrelerinde tespit ettiği bu yüksek fiyatları bugün hâlâ tatbik ediyor. Şirketin elinde vakıa bir mukavele vardır. Fakat bu mukavelenin fiyat cetvelini tespiti esas teşkil eden maddelerinde birçok değişiklikler olmuştur. Bugün bunların nazarı itibara alınması zaruridir.

Tramvay şirketi münakalatta âzami derecede yolsuzluk göstermekte, halkı hiçe saymaktadır. Misaller: sabah ve akşam – halkın tramvaya en ziyade muhtaç olduğu zamanlarda – servise çıkarılan arabaların yüzde doksanı birinci mevkidir. Fakir halk zaman zaman duraklarda yarım saat, kırk dakika ikinci mevki araba bekliyor. Yine şirket az masrafla çok kazanmak için, servise hele şehrin merkezinden uzak hatlarda mümkün olduğu kadar az araba çıkartıyor ve bu yolsuz iş, 33 kişilik arabalara asgarî 50 ve zaman zaman 60 – 65 insan sokuyor. Halkın bu sıkışık ve işkenceli tramvaylarda neler çektiğini anlıyabilmek için İstanbul’da bir defa tramvaya binmek kâfidir. Otobüslerde kazara bir kişi fazla bulundu diye derhal cezaî maddeyi tatbik eden İstanbul Belediyesi, Tramvay şirketinin bütün bu yolsuz işlerini derin ve manasını bir türlü tefsir edemediğimiz bir müsamaha ile karşılamaktadır.

Tramvaylarda Belediye kontrolü sıfırdır. Halkın menfaat ve sıhhatini koruması icap eden bu resmî müessesenin şimdiye kadar tramvaylarda kontrol yaptığı da pek nadir görülmüştür. [Sarih olan vaziyet şudur: Mevcut Belediye nizamına İstanbul

Tramvay Şirketi kat'iyen riayet etmemektedir. Ve Belediye, bilinmeyen sebeplerden dolayı kendi kaide ve nizamlarının çiğnenmesine tahammül edebiliyor]

Dünyanın her tarafındaki tramvaylarda bilâtefrik her yaştaki talebeye tenzilât yapılır. Halbuki İstanbul'daki şirket bu tenzilâtı, yalnız 14 yaşına kadar olan talebe için kabul etmiştir. Bu manasız işin düzeltilmesi için yapılan müracaatlar daima reddedilmiştir. Şirket, şehirde lüzumu olan normal sürati temin edemiyor. Bunun belli başlı sebebi arabalara fazla yolcu doldurabilmek için durak yerlerinin pek ziyade çoğaltılmış olmasıdır. Tramvay arabalarında sıhhi vaziyet gayet kötüdür. Evvela arabalar azami derecede pistir. Hava değiştiren tertibat, hele böyle hadd-i istiabisinden iki üç misli yolcu taşıyan arabalar için gayri kafidir.

Hülâsa bu kapitülasyonlar yadigârı Tramvay şirketi, İstanbul'da bir müstebit gibi keyfi hareketler yapmaktan, memleketin efendisi olan halkı, halkın umumî menfaatlerini hiçe saymaktan çekinmiyor.

'Birlik' gazetesinde yaptığımız neşriyatla bütün bu yolsuzlukları teşrih etmiş, belediyeden bu işleri niçin kontrol etmediğini sormuştuk. Fakat üç ay devam eden bu neşriyata ne belediyeden, ne de tramvay şirketinden bir tek satır cevap alamadık.

Her şeyi açıkça söylemeği prensip olarak kabul etmiş olduğumuz için şunu da ilave etmeği lüzumlu ve faydalı görüyoruz:

Bütün bu yolsuzluklardan bizar olan halk, senelerden beri devam eden vaziyetin bütün neşriyat ve teşebbüslere rağmen değişmediğini görmüş ve bu şirketin şahsî bir takım menfaatler yüzünden himaye edildiğine kanaat getirmiştir. Demokrasi ile idare edilen bir memlekette her işin hesabını açıkça ortaya koymak, en ufak bir şüpheye bile meydan vermemek kaidedir.

Bütün bu yolsuz işlerin düzeltilmesi için en son merci olarak çok saygılı Millet Meclisimize müracaat etmeği zaruri bulduk. Muhterem Meclisin bu işi kökünden halledecek tedbirleri ittihaz

*edeceğini umar, sonsuz saygılarımızın kabulünü rica ederiz efendim*⁷⁶.

Bu mektuptan yaklaşık 40 gün kadar sonra yayınlanan Birlik gazetesinde şirkete yönelik şikâyetler şu şekilde sıralanmıştır:

- 1 - Fiyat tarifeleri,
- 2 - Öğrenci indiriminin yapılmaması,
- 3 - En yüksek tarifenin uygulandığı “Birinci Mevki Arabaların” diğerlerine nazaran çok daha sık seferler yapması,
- 4 - Tramvayların, kapasitelerinin çok üstünde yolcu olarak izdihama yol açmaları,
- 5 - Tramvaylara ait rayların hepsinin hatalı ve gayri sıhhi özellikleri nedeniyle kazalara ve seferlerde aksamalara neden olmaları,
- 6 - Tramvaylarda sıhhi tedbirlerin alınmaması,
- 7 - Avrupa’da uygulanan aktarma sisteminin İstanbul Tramvay Şirketi tarafından uygulanmamasının yol masraflarının artması sonucunu doğurması⁷⁷.

Hiç kuşku yok ki bunlar, İstanbul Tramvay Şirketi’ne yönelik tepkinin görünürdeki sebeplerini teşkil etmektedirler. Nitekim Birlik gazetesi şirkete yönelik tepkinin gerçek nedenini şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Bütün bunlar yerinde ve nizamında cereyan etseydi. Tramvay şirketi talebe tenzilâtını kabul etse, fiatları indirse ve nihayet şeklen arzumıza göre bir müessese olsaydı, kani olacak mıydık... Hayır... Çünkü Tramvay şirketi garbın şarka hululü muslihane siyasetini takip eden ve şimdi bu arzularına set çekilmiş olan bir müessesesidir. O müessese Osmanlı imparatorluğunun yıktığımız kapitülasyonlar devrinin mahut yadigârlarından biridir. O müessese kolumuzun kuvvetini ve milli servetimizi istismar ederek senede binlerce liramızın harice çıkmasına sebep olan bir ecnebi müessesesidir. Biz bu gibilerin yerini halka hizmet etmek gayesinden başka bir gaye beslemeyen âmme

⁷⁶ “Tramvay Şirkete Mücadele”, **Birlik**, S 6 (7 Birinci Kanun 1933), s. 9.

⁷⁷ “İstanbul’un Ezeli Derdi: Tramvay Şirketi; Dileklerimiz”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934), ss. 4 – 5.

müesseselerine terketmelerini istiyoruz. Zarureten kıvranan İstanbul belediyesi için bundan güzel bir kıvanç kaynağı tasavvur edilebilir mi idi?”⁷⁸

Ayrıca MTTB’li gençlerin Tramvay şirketi hakkında TBMM’ye vermiş olduğu dilekçe, 1934 yılının ortalarında sonuçlanmaya başlamıştır. Buna göre hükümet Tramvay şirketinden şu hususları gerçekleştirmesini istemiştir:

- 1 - 1926 yılında yapılan anlaşma gereğince yeni inşa edilecek hatlara binaen alınan ücretin iadesi,
- 2 - 1926 yılında yapılan anlaşmada adı geçen hatların yapılması,
- 3 - Tarifelerin yeniden düzenlenmesi,
- 4 - Daha fazla kapasiteye sahip yeni tramvay araçlarının alınması,
- 5 - Tramvay seferlerinin üçte ikisinin ucuz tarife ile gerçekleştirilmesi,
- 6 - Şirkette istihdam edilecek yabancı personellerin, bakanlığın onayı ile çalıştırılması ve periyodik dönemlerde bakanlığa istatistiksel bilgi verilmesi⁷⁹.

Hükümetin, Tramvay şirketinden talep ettiği bu hususlar, Birlik gazetesi tarafından “zafer” olarak yorumlanmıştı. Ancak tramvay şirketi, 1 Ağustos 1934’te kendisine tebliğ edilen bu talepleri, yetki, şekil ve esas yönünden kanuna aykırı bularak Şurayı Devlet’e (Danıştay) itirazda bulunmuştur. Şurayı Devlet 26 Şubat 1935 tarihli toplantısında şirketin itirazını oybirliğiyle reddetmiştir. Ayrıca şu maddeleri yerine getirmesi gerektiğini hükme bağlamıştır:

- “1 - Muayyen tramvay hatlarını yapmak,
- 2 - İstimlâkler için İstanbul Belediyesi’ne 2.000.000 Lira vermek,
- 3 - Karaköy köprüsü kaldırılmalarını inşa ve imtiyaz müddetinin sonuna kadar hüsnü halde idame etmek,
- 4 - Muayyen yerlerde muayyen tarifeli otobüs işletmek,

⁷⁸ “İstanbul’un Ezeli Derdi: Tramvay Şirketi; Dileklerimiz”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934), s. 5.

⁷⁹ “Gençliğin Zaferi”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934), s. 3.

5 - *Belediyeye verdiği kontrol aidatını 7.200 Liraya iblağ eylemek*⁸⁰.

Şurayı Devlet'in bu kararı MTTB'liler tarafından sevinçle karşılanmış ve bu sevinçlerini Nafia Vekili Ali Çetinkaya, Mahmut Esat Bozkurt ve Nafia Hukuk Müşaviri Avni Bey'e gönderdikleri telgraflarla dile getirmişlerdi. Bu isimler de MTTB'lilerle aynı sevinci paylaşmış olmalı ki bu kararı, Türk gençliğinin yürüttüğü halk davasının sonucu olarak nitelendirmişlerdi⁸¹.

MTTB'li gençlerin, üzerinde hassasiyet gösterdikleri konulardan biri de yurtdışında yaşayan Türklerdi. Gençler, 1931 yılında Doğu Türkistan coğrafyasında yaşayan Türklerin Çin İmparatorluğu'na karşı vermiş oldukları mücadeleyi ilgiyle takip etmişlerdir. Öyle ki söz konusu mücadelenin sonunda (12 Kasım 1933'te) "*Şarkî Türkistan İslam Cumhuriyeti*"nin kuruluşunu şu sözlerle kutlamışlardır:

*"Asyanın göbeğinde, Türklüğün beşiği olan Şarkî Türkistanda yeni bir Türk devleti kuruldu. Asya kıtasında büyük bir varlık teşkil eden Türklerin bir kısmı daha istiklâline kavuştu. On üç milyon nüfusu bulunan Şarkî Türkistan Türkleri bu istiklâl yolunda savaş adımını atmakla, yalnız Türk tarihinde değil, cihan tarihinde de yüce izler bırakan büyüklerin evlâtları olduklarını bütün dünyaya anlatmış ve Türk tarihinde yeni bir dönüm noktası teşkil etmiş bulunuyorlar"*⁸².

Zaman zaman Anadolu toprakları dışında yaşayan Türkler hakkında coğrafi ve kültürel bilgiler verilen gazetede, açıkça "Turancı" düşüncenin izlerini görmek mümkündür. Bu düşünce MTTB'lilerin "millet" kavramına yükledikleri anlamla doğru orantılıdır. Birlik gazetesinde "*millet*"in "*Kanı bir, kültürü bir, ülküsü bir insanların topluluğu*" olarak tanımlanması O'nun sınır tanımaz bir kavram olarak algılanmasına yol açmıştır. MTTB'lilerin "*Kazan Türk'ü, Kırım, Kâşgar, Semerkant ve Bakü Türk'ü sınırlarımızın içinde*

⁸⁰ "Tramvay şirketinin davası reddedildi", **Akşam**, 27 Şubat 1935, s. 1, 5; "Nafianın Tramvay Şirketine tebliği", **Cumhuriyet**, 28 Şubat 1935, s. 1; "Devlet Şûrası kararını verdi", **Milliyet**, 27 Şubat 1935, ss. 1, 6.

⁸¹ Ali Çetinkaya, Mahmut Esat Bozkurt ve Avni Bey'in telgrafları için Bkz. "Tramvay Şirketi Davası Bitti", **Gençlik Var!**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1935, s. 33.

⁸² Aslanoğlu İbrahim, "Türk tarihinde yeni bir dönüm noktası: Şarkî Türkistan", **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934), s. 5.

yaşamayan, fakat bizden olanlardır” şeklindeki ifadeleri⁸³, “*Turanlı*” fikre sahip olduklarının somut bir delilidir.

MTTB'nin ilgi duyduğu diğer konu “Yerli Malları” mitingleri düzenleyerek hükümetin başlattığı “yerli malı” kampanyalarına destek vermektir. Hatta bu yöndeki çalışmalarını “*Bugünün Davası: Yerli Mal, Yerli Fikir, Yerli Ruh, Yerli San'at*” sözleriyle sloganlaştırmışlardı⁸⁴. Özellikle bu mitinglerde esnaflara dükkân isimlerini Türkçeleştirme çağrısı yapılması dikkat çekmiştir. Diğer bir konu ise masonluğa yönelik olumsuz bakışlarıydı. MTTB'li gençler Birlik gazetesinde yaptıkları yayınlarla “Masonluk” a da karşı çıkmışlardı. Masonluğun Türkiye’de aydın kesim arasında kötü bir moda haline aldığını öne süren gazete, bu topluluğun özellikle uluslararası niteliğine tepki göstermişti. Masonluğun “*vahi bir meşgale, hedefsiz bir fikir*” olarak tanımlandığı gazetede şu ifadeler, Masonluğa yönelik tepkinin sebeplerini ortaya koymaktadır: “*Bizim memleketimiz gibi çok realist ve milliyetperver insanlar muhtaç bir ülkede böyle lüks ve müphem milli seciyeyi zayıflatan, zümre menfaatlerine götüren bir teşekkülle gençliğin alakası millet ve memleket yolunda ömrünü zevk döseğinde, bar köşelerinde geçiren bir sefihin hayatı müsavidir (denktir)*”⁸⁵.

Birlik Gazetesi'nin Kapatılması

Milli Türk Talebe Birliği'nin yayın organı olan Birlik gazetesi, Ağustos 1934 tarihinde yayınladığı 14. sayısından kısa bir süre sonra, İstanbul Valiliği'nin kararı ile 13 Ağustos 1934 tarihinde kapatılmıştır⁸⁶. Kapatılmasında gazetenin edebi, içtimai ve kültür yazıları yayınlamak üzere izin almasına karşın siyasi yazıları yayınlanması gerekçe gösterilmişti. Gazetelerinin kapatılmasını müzakere eden MTTB yönetimi adına birlik Başkanı Zeki (Batur) Bey basına konu ile ilgili şu açıklamada bulunmuştu:

“Gazetemizin kapatılmış olması talebe arkadaşlar arasında bir heyecan uyandırmışsa da ben vaziyetin düzeltileceğinden emin olduğum için arkadaşlara müteessir olmamalarını bildirdim. Esas itibarıyla şu yazı siyasideir, bu siyasi değildir, diye kati bir

⁸³ “Düşüncelerimiz”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934), s. 5.

⁸⁴ “Bu Günün Davası: Yerli mal, Yerli fikir, Yerli ruh, Yerli San'at”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934), s. 8.

⁸⁵ T. M., “Masonluk ve Bizdeki Masonlar”, **Birlik**, S 14 (4 Ağustos 1934), s. 2 – 3.

⁸⁶ “Vilayet Talebe Birliğinin Gazetesini Kapatı”, **Cumhuriyet**, 14 Ağustos 1934, s. 2.

tefrik yapmak imkânı yoktur. Bizim yazılarımız tamamen içtimaidir. İlk günden bugüne kadar yalnız bu sahada kalem yürüttük... Kuvvetle zannediyorum ki bu işte bir zühul vardır. Ve tashih edilebilir ve edileceğinden de emin bulunmaktayız. Çünkü yüksek tahsil gençliği muhakkak böyle bir gazeteyi yaşatmak zaruretindedir. Gençliğin duygularını birleştirmek, sesini duyurmak, heyecanını memlekete ufuklarına yaymak için bir neşir vasıtasına ihtiyacı vardır”⁸⁷.

Sonuç

I. Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda kurulan Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin “devlet politikası” haline getirdiği Türkçü – Turancı görüşü gençlik içinde yaymak ve bu görüşü gençliğin hizmet etmesi için kurduğu bir oluşumdu. Savaş sonrasında atıl duruma düşen ve Cumhuriyetin ilk yıllarında yeniden canlandırılan Birlik, kuruluş felsefesini ön plana çıkarmıştır. 1930'ların siyasal ortamının müsait olması sayesinde Türkçü – Turancı söylemlerini sıklaştıran MTTB, bu söylemlerini daha yüksek sesle dile getirebilmek için basın – yayın faaliyetlerine girişmişti. İlk nüshası, 2 Temmuz 1933 tarihinde yayınlanan Birlik gazetesi, bu kapsamdaki faaliyetlerin en önemlisidir. Ayda bir kere olmak üzere toplamda 14 nüsha yayınlanan Birlik gazetesi, gerek sloganlarıyla, gerek ambleminde yer verdiği motifleriyle “Türkçü – Turancı” düşüncüyü güçlü bir şekilde vurgulamaya çalışmıştır.

Özellikle Türkçe kullanım hassasiyeti, yabancı okulların faaliyetleri ve yabancı sermaye sahiplerinin tutumları Birlik gazetesinde en fazla yer alan konular olmuştur. Ülke dışında Türkiye ve Türklük aleyhine yapılan haberlere karşılık ortaya konan sert söylem dikkat çekiyordu. Ayrıca bu konular, MTTB'nin milliyetçi karakterini ön plana çıkarma konusunda da “araç” görevi görmüşlerdi. Bununla birlikte Çanakkale Abidesi, “Türklük” konusunda tarihi niteliği haiz şahsiyetlerin ölüm yıldönümleri ve yurtdışındaki Türklere destek vermek gibi konular da MTTB'nin milliyetçi karakterini yansıtmıştır. MTTB'nin tüm bu konular üzerindeki görüşlerini dile getiren ve bu anlamda bir tür sözcülük görevi üstlenen Birlik gazetesi, milliyetçilik mefhumunun “etnosantrik” formasyonunun güçlenmesinde kaldıraç olmuştur. Dolayısıyla milliyetçilik üzerine farklı görüşlerin belirginleşmesine neden olmuştur.

⁸⁷ “Talebe Birliği Gazetelerinin Seddine İtiraz Ediyor”, **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1934, s. 2.

Ayrıca üniversite reformu gibi hükümet icraatlarına da zaman zaman yer veren Birlik gazetesi, aynı zamanda Cumhuriyet döneminin ilk kuşak çatışmasının da “taraf”ı olmuştur. Özellikle Kadro dergisiyle laf dalaşına girmekten çekinmemiştir. Üstelik zaman zaman hükümete yönelik eleştirilerde de bulunmuştur. Nihayetinde bu tutum, gazetenin sonunu getirmiş ve gazete, 13 Ağustos 1934’te, İstanbul Valiliği’nin kararıyla yayın faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır.

Birlik gazetesi, 14 aylık faaliyet süresince hem Cumhuriyetin ilk yıllarındaki siyasal hareketliliğin belirlenmesi, hem gençliğin bu hareket içerisindeki konumu, hem de devlet yöneticilerinin bu hareketler karşısındaki tutumu konusunda önemli ipuçları sunmuştur.

KAYNAKÇA

Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.)

Resmi Yayınlar

Resmi Gazete

Kitaplar

M. Çağatay Okutan, **Bozkurt'tan Kur'an'a Millî Türk Talebe Birliği (MTTB) 1916 – 1980**, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2004.

Doğan Duman, Serkan Yorgancılar, **Türkçülükten İslâmcılığa Milli Türk Talebe Birliği**, 2. Baskı, Maarif Mektepleri Yayınları, Ankara 2018.

Makaleler

"Gençliğin Galeyanı!", **Cumhuriyet**, 26 Şubat 1933.

"Vagon-Li Şirketinde Çirkin Bir Hadise", **Cumhuriyet**, 24 Şubat 1933.

"Varlığa Cevap!", **Cumhuriyet**, 25 Ekim 1933.

"80 talebe tevkif edildi, nümayişçiler şiddetle tecziye edilecektir", **Milliyet**, 21 Nisan 1933.

"Bir Cevap", **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934).

"Birlik Bir Yaşını Doldurdu", **Birlik**, S 12, (5 Haziran 1934).

"Birlik Haberleri", **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933).

"Birlik" Niçin Çıkıyor?, **Birlik**, Sayı: 1 (2 Temmuz 1933).

- “Birlikten Haberler”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934).
- “Bu da bir ülkü, Bu da bir hayal!..”, **Birlik**, S 8 (7 Şubat 1934).
- “Bu Günün Davası: Yerli mal, Yerli fikir, Yerli ruh, Yerli San’at”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934).
- “Büyük Türk Ölümlerini Saygı Günümüz”, **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934) .
- “Çanakkale Mucizesini Yaratanlara Abide”, **Cumhuriyet**, 8 Teşrinievvel 1933.
- “Devlet Şûrası kararını verdi”, **Milliyet**, 27 Şubat 1935.
- “Doğu”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933).
- “Düşüncelerimiz”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934).
- “Düşüncelerimiz”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934).
- “Ecnebi Mektepleri”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933).
- “Ecnebi Mekteplerile Mücadele Şiddetleniyor”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934)
- “Ecnebi Mekteplerinden Kurtulma Yolları”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934) .
- “Evet, Abide İsteriz!”, **Cumhuriyet**, 7 Teşrinievvel 1933.
- “Ey Türk ibret al!”, **Milliyet**, 24 Mart 1934.
- “Gençlerin dünkü heyecanlı nümayişi”, **Vakit**, 21 Nisan 1923.
- “Gençlerin Dünkü Heyecanlı Nümayişi”, **Vakit**, 21 Nisan 1933.
- “Gençliğin Zaferi”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934).
- “Görüşler”, **Birlik**, S 9 (1 Mart 1934).
- “İstilah ve ismihaslar”, **Birlik**, S 3 (2 Eylül 1933) .
- “İstanbul’un Ezeli Derdi: Tramvay Şirketi; Dileklerimiz”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934).
- “İstanbul’un Ezeli Derdi: Tramvay Şirketi; Dileklerimiz”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934).
- “İzmir Amerikan Koleji de Kapandı”, **Birlik**, Sayı 13 (2 Temmuz 1934).
- “Kadro”, **Kadro**, S 17 (Mayıs 1933).
- “Kanınız size böyle der, yaşayın çocuklar!”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kanun 1934).
- “Mevkuf Talebe”, **Milliyet**, 23 Nisan 1933.
- “Muallim ve Talebe Birlikleri feshedildi”, **Açıksöz**, 22 İkinciteşrin 1936.
- “Naflanın Tramvay Şirketine tebliği”, **Cumhuriyet**, 28 Şubat 1935.
- “Pardona Borjura Uğuruola”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934) .

- “Razgrad Mahkemesi”, **Birlik**, S 8, 7 Şubat 1934.
- “Razgrat hadisesi münasebetile dün büyük bir nümayiş yapıldı”, **Akşam**, 21 Nisan 1933
- “Razgrat Hadisesi”, **Akşam**, 20 Nisan 1933
- “Ses Duyurabilmek İçin Mahkemeye mi Düşmek Lazım?”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933)
- “Talebe Birliği Gazetelerinin Seddine İtiraz Ediyor”, **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1934
- “Talebe Birliğinin Tavzih”, **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1933.
- “Tramvay Şirketi Davası Bitti”, **Gençlik Var!**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1935.
- “Tramvay Şirketi... 3 Milyon Lira”, **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934).
- “Tramvay Şirketile Mücadele”, **Birlik**, S 6 (7 Birinci Kanun 1933).
- “Tramvay şirketinin davası reddedildi”, **Akşam**, 27 Şubat 1935.
- “Türk Başkaları ile Müsavi Olamaz”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933).
- “Türlere ve Türk Müesseselerine İbret Lavhası”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934).
- “Üniversite Yerine Öz Türkçe Bir Ad İstiyoruz”, **Birlik**, S 1, (2 Temmuz 1933).
- “Varlığa Cevap!”, **Cumhuriyet**, 25 Ekim 1933.
- “Vatandaşlık!”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934).
- “Vilayet Talebe Birliğinin Gazetesini Kapattı”, **Cumhuriyet**, 14 Ağustos 1934.
- “Yabancı Müesseselerin İç Yüzü”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934).
- Adnan Cahit, “Bayrak Meselesi”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933).
- Adnan Cemgil, “Harp Düşmanlığı!..”, **Birlik**, S 1, (2 Temmuz 1933).
- Ahmet Cahit, “Millî Marşa Hürmet”, **Birlik**, Sayı: 3 (2 Eylül 1933).
- Aslanoğlu İbrahim, “Türk tarihinde yeni bir dönüm noktası: Şarkî Türkistan”, **Birlik**, S 7 (17 İkinci Kânun 1934).
- Behçet Kemal, “Birlik”, **Hâkimiyeti Milliye**, 8 Ağustos 1933.
- Bozkurt, Celil, “Çanakkale Şehitleri Abidesi'nin İnşaatı ve Türk Kamuoyundaki Yankıları”, **Turkish Studies**, Vol 10/5 (Spring 2015), ss. 79-94.
- Cihat Hikmet, “Kültür Seferberliği ve Münevver Gençlik”, **Birlik**, S 10 (1 Nisan 1934).
- Cihat Hikmet, “Memleket Davasında Vazifemiz I: Komünizm Karşısında”, **Birlik**, S 8 (7 Şubat 1934).

- Cihat Hikmet, “*Memleket Davasında Vazifemiz II: Hakikî ve Kanunî Vatandaşlık Meselesi*”, **Birlik**, S 9 (1 Mart 1934).
- Cihat Hikmet, “*Niçin Milliyetperveriz?*”, **Birlik**, S 4 (5 Birinci Teşrin 1933)
- Ekrem Celâl, “*Ecnebi Mekteplerinin Mahiyeti ve İzmir Kolejine Ait Bazı Hatıralar*”, **Birlik**, S 13 (2 Temmuz 1934).
- Fahri, “*Eski Dert – Ecnebi Mektepleri ve Çocuklarımız*”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933)
- Halıcı, Şaduman, “*Vagon Li Olayı: Türkçe’ye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi*”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, S 11 (2007), ss. 63-77.
- Hikmet Celil, “*Üniversite Açıldı*”, **Birlik**, S 6 (7 Birinci Kanun 1933).
- Hikmet Celil, “*Üç Rejim*”, **Birlik**, S 5 (29 Birinci Teşrin 1933).
- Hüsametdin Bozok, “*Y.M.C.A. ve Amerikan Kolejleri*”, **Gençlik Var!**, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1935.
- Mehmet, “*Eğer Adın Kırkor Olsaydı...*”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933)
- Nahit Şevket, “*Dertlerden Biri Daha!...*”, **Birlik**, S 11 (1 Mayıs 1934)
- Necmeddin Sadık, “*Türk – Bulgar Münasebatı*”, **Akşam**, 22 Nisan 1933
- Niyazi İlhami, “*Maskeli Muallimler*”, **Birlik**, S 2 (2 Ağustos 1933)
- Peyami Safa, “*Abideden Evvel*”, **Cumhuriyet**, 8 Teşrinievvel 1933
- Peyami Safa, “*Genç Dostumun Gazetesi*”, **Cumhuriyet**, 8 Ağustos 1933
- Refik, “*Rumca Konuşmakta İnat Eden Türk Muhacirleri*”, **Birlik**, S 12 (5 Haziran 1934)
- Reşat Pusat, “*Bu soy böyle yetişti...*”, **Gençlik Var!**, Resimli Ay Basımevi, İstanbul 1935
- Sait İsmet, “*Kemalizm Tek Renklidir*”, **Birlik**, S 4 (5 Birinci Teşrin 1933)
- Süreyya Ahmet, “*Kadroya Cevap*”, **Birlik**, S 1 (2 Temmuz 1933)
- T. M., “*Masonluk ve Bizdeki Masonlar*”, **Birlik**, S 14 (4 Ağustos 1934)
- Tevfik Celâl, “*Çanakkale*”, **Birlik**, S 3 (2 Eylül 1933)
- Uzun, Hakan, “*Cumhuriyet Gençliğinin Misyonu Çerçevesinde 1933 Yılı Vagon-Li ve Razgrad Olayları*, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C 6, S 3 (Eylül 2009), ss. 57-81.
- Yetim, Fahri, “*II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: “Millet-i Hakime” Düşüncesi ve Etkileri*”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S 18 (Aralık 2008), ss. 71-84.

Sürelî Yayınlar

Açıksöz

Akşam

Akşam

Birlik

Cumhuriyet

Gençlik Var!

Hakimiyeti Milliye

Kadro

Milliyet

Vakit

EKLER

Ek-1

Adres :
Milli Türk Talebe
Birliği
Çağaloğlu - İstanbul
Sayısı 5 Krş.
Şimdilik ayda bir
çıkıyor.



Abone sayı hesa-
bile yapılır.
10 sayı: 50 Krş.
20 sayı: 100 Krş.
Enebi memleketler:
10 sayı: 75 Krş.
20 sayı: 150 Krş.

Sayı: 1
Milli Türk Talebe Birliği'nin gazetesi
2 Temmuz 1933

“BİRLİK,, Niçin Çıkıyor?”

“Birlik,, niçin çıkıyor? Bunu kısaca anlatmak istiyoruz: 29 Teşrinievvel 923 ten beri on yıl geçti.. Bu on yıl içinde bir çok ileri hamleler geçmişin dar kalıplarından birer birer sıyrıldık.. Bu hamleler bu gün de devam ediyor ve her yeni hamle, bizi, bir parça daha ileriye götürüyor.. Bahtsız bir marazi devresinin bizden önde gidenlerle aramıza koyduğu mesafeyi gün geçtikçe biraz daha kapatıyoruz.. Fakat itiraf edelim ki bu on yıl içinde bizim nesil, duyg bakımından yükseliş yolunda inkılâba yaradır bir huz alamamışız.. Daha dün kadar varlığımızla yokluğumuz zaman zaman tazelenen hararetili bir münakaşa mevzuu idi.

Kalpleri, inkılâp günlerinin heyecanlarıyla yoğurulmuş olan Türk gençliği, bu manzara karşısında büyük bir acı duyuyordu. Bunun herhalde bir aksülâmelî olacağı ve bu temiz aksülâmelî kendisini göstermekte gecikmedi. Varlığından zaman zaman şüphe edilen nesil nihayet Darülfünun meydanının kapısından çokun bir kitle halinde çıktı ve kendisini dört gözle bekleyenlerin karşısında görünürdü.

O gün bahtiyardı.. Çünkü, ülkümüzün ilk konağına ulaşmışık.. Çünkü; kalplerimizi ve düşüncelerimizi birbirine bağlayan sihirli tılsımı bulmuştuk: Milli Türk Talebe Birliği, hakiki manasile, bu kalp beraberli-

ğinden o zaman doğdu.

Bu gün daha bahtiyarız. Çünkü, ortaya yeni bir eser koyuyoruz. Bu eser, elbirliğile kurulan çatının yurt ve inkılâp sevgileriyle işlenerek yücelmesine hizmet edecektir.

“Birlik,, aramızdaki kalp, kafa ve insanı beraberliğini kuvvetlendirmek için çıkıyor. “Birlik,, hâdiselerin kalplerimize perçinlediği inkılâp heyecanını daima içimizde yaşayan bir ruh halati ve bir iman haline getirmek için çıkıyor.

“Birlik,,ten çok şeyler umuyoruz. Çünkü inanıyoruz. O, “görünen inkılâp nesli, ni yurt ve budun ülküsünün en yüksek basamaklarına çıkaracaktır.

Harp Düşmanlığı!..

Biz, ne İsanın ümmetindeniz, ne de esir Hint çocuklarıyız.

Bir ankete verdiğiniz cevabı okuduk. Diyorsunuz ki:

“Ben çok sulhverimdir. Müstakbel sulhün kadınlar tarafından kurulacağına kalim. Bir anne çocuklarına daima telkin etmelidir:

— Muharebe şöyle fenadır, Böyle fenadır. İnsanları karırmak şöyle berbat şeydir. Böyle faciadır.

Bunlar, yetecek çocuğun kulağına ana baba sevgiyle beraber sokulmalıdır. Harp düşmanlığı daha kendini bildiği andan itibaren çocuklarda başlamalıdır..

Sizin bu sözlerinizi okurken şüphe ve isyanla irkiliyoruz. Niçin diyeceksiniz? Bütün sihanın kurt olmakta devam ettiği bir asırda koyun olmağa tahammül edemeyeceğimiz için..

İsa: “Sana bir tokat vurana öteki yanğını da çevir..” demişti.

Gandî, esir vatanını kurtarmak için Tolstoyun ilhamile “mukavemetsizlik,, siyasetini takip ediyor.

Biz ne Hristiyanız, ne de esir Hint çocuklarıyız.

Bu gün insanlığa yeni yeni facialar hazırlayanlar, dünyanın yarısından fazlasını zühümleri, tecavüzleri ile ezenler İsanın ümmetindedir.

Sözleriniz bir, İngiliz, bir Fransız.. ilh..

Efendiler! Son sözlerimi münhasıran memleketimizin gençliğine tevcih etmek istiyorum.

Gençler! Cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile, insanlık mezvitetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız.

Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz tesis ettik. Onu ilâ ve idame edeceğiz sizsiniz.

GAZİ MUSTAFA KEMAL

— Aliye Esat Hanıma açık mektup —

İnanılmaz için harbetmek cinayetlerin en büyüğüdür.. öğüdünü vermeliyiz. Fakat bir Türk anasının çocuğuna vereceği öğüt ancak şu olabilir:

“Yurdunun dört köşesi dost görünen fakat fırsat gözetilenlerle çevrilidir. Bu yurdu sana bırakanlar onun için öldüler. Sen de Türk vatanını yaşatmak için icabederse öl ve öldür! Ölmeğe ve öldürmeğe hazırlan!

Şüphesiz ki, temiz bir niyetle söylendiğine inandığımız “o sözler,, sizin ve hiç bir Türk anasının gönlünde yer edemez. O Türk annesi ki, dün kurtuluş savaşında, sıperdeki oğlunun başalan namlusuna fişek taşıyan, onunla aynı düşmana ateş açmıştı.

Unutmadık. Unutamayız!

Bütün insanlığın gözleri önünde, yanık topraklarımızda yaralı ve acılı kıranırken, bütün eller bizi boğmak için uzanmış, bütün gözler cançekiştirmizi sanarak sevinçle parlamıştı.

Bizi boğmak isteyen elleri bu gün bir dost eli diye sıkabiliriz. Fakat unutmayoruz ve unutmayacağız!

Siz de unutmayın Aliye Esat Hanım.

Adnan Cemil

“BEN,, “SEN,, “O,, YOK... “BİZ,, VARIZ.

Ziya Gökalp

RESİM 1 BİRLİK GAZETESİ, SAYI 1 (2 TEMMUZ 1933)



BİRLİK

Sayı: 2
Milli Türk Talebe Birliği'nin gazetesi
2 Ağustos 1933

Ecnebi Mektepleri Yurdun İstedığı Çocuğu Bu Yabancı Mektepler Yetiştiremez.

Uzun yıllardanberi ecnebi mekteplerin meslekleri için zararlı oldukları birçok fırsatlara, kongrelerin, makalelerin... halinde iletir sürülüyor. Fakat bu çarpınarlarda sistemli bir mücadele kuvveti olmadığı için tesirlerinin büyük olabileceğini inandırmak mümkün değildir. Bununla beraber şu da muhakkak ki Türkiye'de milli şuurun hergün biraz daha yükselip parlansız bu hars batakhanelerinin müstherlerini azaltmaktadır. Aynı zamanda hükümet bu mektepleri kontrol etmektedir, yalnız bütün bunlar, o müesseselerin zararlarına kökünden kurutmaz, sadece tesirlerini, çalışmalarını biraz güçleştirmiş olabilir. Buna karşılık, birçok hadiseler de onlara yardım ediyor: Türkiye'nin büyük bir irade ile Garplasma hamleleri yaptığı bu inkılap yıllarında, ecnebi mektepleri, evlat sahiplerinin kusa ve dar görüşlülüklerinden hayli istifade etmekte: Garplasmaıy eenebileşmek, kozmopolitleşmek manasına alan kuar düşünce ve anlayış — fakat paralı — aileler çocuklarını, daha doğrusu çocuklarını bu suni adam fabrikalarına bırakmaktadır.

Biz bu insanların gözlerini açmak, bütün millete ecnebi mekteplerin hakiki birer terbiye ve hars yuvası değil, fakat Türk çocuklarını birer kukla haline getiren, züppe ve milliyetsiz adamlar yetiştirmekten başka ülkeleri ve işleri olmayan kötü kuruluşlar olduğunu ispat etmek için bu savaşı açtık. Savaşımız Türkiye'de bir tek Misyoner ocağı ve kötü maksatlı müesseseler kalmıyacağı güne kadar devam edecektir.

Yabancı mekteplerin kötülüklerini anıyabilmek için, önce terbiyenin rolünü öğrenmek lâzımdır.

Terbiye nedir?
Ahlâk, hukuk, iktisat gibi terbiye de içtimai bir müessesedir. Onun gayesini, işleyişini, tayin eden şey fertlerin istekleri olmayıp bir takım içtimai zarurettir. Terbiye yeni bir mekûre yaratmaz; ancak cemiyetin yaygın mekûresine göre adam yetiştirir; daha doğrusu terbiye cemiyetin mekûresine göre adam yetiştirmek işidir.

İçtimai muhitin çocuğa, kendi istediği şekli vermek için yaptığı tesirlerin hepsine birden "terbiye", diyoruz.

Bunu kısaca şöyle tarif edebiliriz:
"Terbiye gene neslin içtimaileştirilmesidir. (1)
Genç nesil kimseler tarafından içtimaileştirilebilir?
Şüphesiz ki ancak cemiyetin olgun adamları tarafından. (2)
[1] Durkheim, Education et sociologie, ch. I S. 3

rafından Bu içtimaileştirme işinin yani terbiyenin sağlanması ve tabii olması için, onu yapanların cemiyetin baskısı sömürsün bir izime ile "Vatandaş" olmaları lâzımdır. Terbiyenin "Çocuğu içtimaileştirerek için yapılan kastlı tesir" demek olan en

Ecnebi mekteplerine karşı açığımız mücadele, bu mekteplerde bir tek Türk çocuğunun kalmıyacağı güne kadar devam edecektir. Bu mekteplerin içtüzünü öğrendikleri halde çocuklarını bu batakhanelere atınlara bile bu müesseselerin zararlı olmadığını ispat etmek mecburiyetindedirler. Aksi takdirde fikrimizi daha doğrusu hakikatı kabul etmiş olacağız.

Bu kötü ruhlu müesseselerin zararlarını öğrendikleri ve bildikleri halde çocuklarını oralara göndermekte devam edenleri-ki icferinde birçok milliyetçi, inkılapçı, Türküü kimseler de var - gazetemizin bundan sonraki sayılarında teşhir edeceğiz. Bu meselemin kökünden halledilmesi zaman gelmiştir kanaatindeyiz.

dar ve basuz müesseselerdir olursak karşımızda mürebhş olabiliriz. Ve mürebhş birer gayet istediği bir sıra ve zaruretle mekteple karşılayız: Mürebhş ve mektep.

Şüphesiz ki her içtimai zümrede yalnız bir nevi değil bütün içtimai vaziyetler vardır: Meselâ bir banka istediği bir kuruluş oluşturma beraber ondan bedii, ahilki olduğu kadar terbiyeyi neviden de vakalar bulunmaktadır. Fakat gaye itibarıyla, banka, nihayet istisnai bir müessesedir. Bununla beraber terbiye denilen işin en genişini her parçanınca hari-terbiye hâle bulunsakla beraber onun en kesit, en saf ve plânli olarak istediği yer mekteptir.

Ohale mürebhşin ve mektebin tabii ve hakiki vazifelerini iyice görebilmek için terbiyenin gayesini etrafına taşıyarak görmek lâzımdır.

Terbiyenin gayesi. Sadece içtimai hayata ulaşmamış olan acenâ fertlerin içtimai fertler tarafından ve usulü dairesinde bu hayata alıştırılmasıdır.

Fakat içtimai hayata elverişli olan mevzu nedir?

Şüphesiz bu bir "adam, bir Meselâ millet adamı, sonra bir mesleğin adamıdır. Şu halde terbiyenin gayesi böyle muayyen ve saf bir insanın vücuduna getirmektir.

Bu mevzu evvelâ siyasi, ahlaki, lisanî vazifeleri yapmağa muktadir bir adamdır. Sonra bir asker, bir marangoz, bir âlim, bir mühendis, bir aktör, bir ressam, herhangi içtimai bir mesleğin salikidir. O halde terbiyenin gayesi evvelâ umumiyyetle bir Vatandaş, sonra bir demirci, bir asker, bir marangoz, bir betonarme mütehasası, bir diplomat, yetiştirmek oluyor. (1).

Terbiyenin gayesini bu suretle çizdikten sonra, ecnebi mekteplerin tetkikine geçebiliriz. Türkiye'de çalışan ecnebi mektepleri ikiye ayırır:

I — Dini teşkilâtlara bağlı olan Misyoner mektepleri.

II — Dini teşkilâtlara bağlı olmayan mektepler.

Biz, ecnebi mekteplerin zararlarını tetkik ederken, bu iki çeşit mektebin müstherk taraflarına daima göre önünde bulundurmak ve hükümlerimizi ona göre vermekle beraber, birincilerin iç yüzlerini de açığa vurmaya ihmal etmiyeceğiz.

Ecnebi mektebinde çalışan, ortaya verilen çocuğa bütün yapıyaşsıyla örnek oluğu kadar, kasıtlı ve plânli tesirle de onun oluşuunda tesir yapın kimdir? Bu bir Katolik papasıdır; bu Nevyorklu bir mistir. Bir İtalyan Faşisti veya bir Alman milliyetperveridir, bu başka bir cemiyetin adamıdır. Bir yabancıdır.

Türk cemiyetininkine yabancı ve aykırı bir mekûreye göre, onun için yetiştirilmiş, o mekûreye göre adam yetiştirmek vazifesini üzerine almış bulunan bir adamdır. Bu adamların, henüz içtimaileşmemiş fertler üzerine yaptıkları tesirler gıphesiz bir hastalıklı ve kötü bir terbiye teşkil eder. Bu terbiyenin vücude getirdiği tip bir Türk vatandaşı değil bir şahıstır; bir kozmopolit, bir züppedir.

Bu gayri içtimai tipin meydana gelmesine yardım eden şartları gözetin geçirelim:

I — Ecnebi mektepteki dil muhitü, Türkiye'ye kapalı kapalı bir sahadır. Çünkü orada evvelâ Türkçe konuşmak yasaktır. Bu mekteplere küçük yaşlarda ve bilhassa gece yatışı olarak verilen çocuk, şakırlardan; masallardan, konuşmalarından, mühtelerine kadar her şeyi yabancı olan bu muhitte kendii dilini unutmaktadır. Bu unutmaya temelli olmasına bilâhaka çocuk Türkiye'yi iyi bilemeyen yabancı bir dil gisi konuşmaktadır. Bu içine sürüsürü yabancı dilin giren bir acapı, bursak ve yamalı dildir. Bu acapın çarpık bir sözlüğüne da karvet alın; dilin anlaşılmayan onun güçlüğüne öğrenmeden bir başka dilin müst olan çocuk, Türkçe konuşmayı kaba

(Devamı 8 inci sayıfada)

[1] İsmail Hakkı, İktisadi ve Şahsiyet, Felsefe, Şifahi, Sayfa 124-125

“ BEN ,, “ SEN ,, YOKUZ .. “ BİZ ,, VARIZ .

Ziya Gökalp

RESİM 2 BİRLİK GAZETESİ, SAYI 2 (2 AĞUSTOS 1933)

Ek-3



BİRLİK

Sayı: 5
Millî Türk Talebe Birliği'nin Gazetesi
29 Birinci Teşrin 1933

Ne Mutlu Bize!

İnanıldılar, Döğüştüler, Öldüler.. Bıraktıkları Büyük Emanetin Nöbetçisiyiz.

Bu gün vasil olduğu-
muz netice asırlardan beri
çekilen milli musibetle-
rin intibahı ve bu aziz
vatanın her köşesini sula-
yan kanların bedelidir. Bu
neticeyi Türk gençliğine
emanet ediyorum.

Ey Türk gençliği! Bi-
rinci vazifen Türk İstik-
lâlini ve Türk Cumhuri-
yetini ilelebet muhafaza
ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir, İstikbalde de seni bu hazi-
neden mahrum etmek iş-
tiyecek dahili ve haricî
bedhahların olacaktır. Bir
gün İstiklâl ve Cumhu-
riyeti müdafaa mecburi-
yetine düşersen vazifeye
atılmak için içinde buluna-
cağın vaziyetini imkân ve
şeraitini düşünmeyeceksin.
Bu imkân ve şerait çok
şamûsait bir mahiyette
zahûr edebilir. İstiklâ
ve Cumhuriyetine kaste-



GAZİ

Üniversiteli ziyareti ettiği gün

decek düşmanlar bütün
dünyada misli görülme-
miş bir galibiyetin mü-
messili olabilirler. Cebren
ve hile ile aziz vatanın
bütün kaleleri zaptedilmiş,
bütün tersanelerine giril-
miş, bütün orduları dağı-
tılmış ve memleketin her
köşesi biffil işgal edilmiş
olabilir. Bütün bu şeraitten
daha elin ve daha vahim
olmak üzere memleketin
dahlilinde iktidara sahip
olanlar gaflet, dalâlet ve
hatta hiyanet içinde bulu-
nabilirler. Hatta bu ikti-
dar sahipleri şahsî men-
faatlerini müstevlilerin si-
yasi emellerle tevhit ede-
bilirler. Millet fakrazaru-
ret içinde harap ve bitap
düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin
evladı! İşte bu ahval ve
şerait içinde dahi vazifen
Türk İstiklâl ve Cumhu-
riyetini kurtarmaktır. Muht-
taç olduğun kudret da-
marlarındaki asil kanda
mevcuttur.

**Gençler! Cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta
olduğunuz terbiye ve irfan ile, insanlık meziyetinin, vatan mu-
habbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız.
Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz tesis
ettik. Onu ilâ ve idame edecek sizsiniz.**

GAZİ MUSTAFA KEMAL

RESİM 3 BİRLİK GAZETESİ, SAYI 5 (29 BİRİNCİ TEŞRİN 1933)



RESİM 4 BİRLİK GAZETESİ, SAYI 10 (1 NİSAN 1934)